

TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT KEHITTÄMISTYÖSSÄ
Kumppanuustalon perustamissuunnitelman tekeminen
Riihimäen kaupungille

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö
Visamäki, Kulttuuri – ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä

kevät, 2018

Susanna Sovio

Kulttuuri – ja taidetoiminta hyvinvoinnin edistäjänä
Visamäki, Hämeenlinna

Tekijä	Susanna Sovio	Vuosi 2018
Työn nimi	TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT KEHITTÄMISTYÖSSÄ Kumppanuustalon perustamissuunnitelman tekeminen Riihimäen kaupungille	
Työn ohjaaja	Paula Rantamaa	

TIIVISTELMÄ

Tässä opinnäytetyössä kuvataan Kumppanuustalon perustamissuunnitelman tekeminen taidelähtöisin menetelmin. Kehittämishanke, johon perustamissuunnitelman tekeminen sisältyi, toteutettiin Riihimäen kaupungin sosiaalipalveluissa vapaaehtoistyön kehittämiseksi. Perustamissuunnitelmaa tehtiin työpajoissa kaupungin ja seurakunnan työntekijöiden sekä järjestöjen ja yhdistysten jäsenten kanssa.

Opinnäytetyö oli toiminnallinen ja tutkimuksellinen kehittämisprosessi. Taidelähtöisesti toteutetut työpajat tarjosivat mahdollisuuden tutkia taidelähtöisten menetelmien käyttöä sosiaali- ja terveysalan sekä vapaaehtoistyön kentille sijoittuvassa kehittämistyössä. Keskeisiä tutkimuskysymyksiä olivat, mitä edellytyksiä taidelähtöisten menetelmien käyttäminen vaatii? Miten työstä kuormittuneet sosiaalialan työntekijät kokivat taidelähtöisten menetelmien käyttämisen kehittämistyössä? Mitä olivat taidelähtöisten menetelmien tuomat lisäarvot ja hyödyt kehittämistyöhön?

Pääasiallisena tutkimusmenetelmänä oli havainnointi taidelähtöisesti toteutetuissa työpajoissa. Tutkimusaineistoa tuottivat myös työpajojen työskentelyn tuotokset ja työpajoihin osallistuneiden palautteet. Taustatietona ja analysoinnin tukena käytettiin taidelähtöisiä menetelmiä, innovatiivista kehittämistyötä ja vapaaehtoistyötä käsittelevää kirjallisuutta.

Opinnäytetyössä saavutettiin kehittämistavoite. Kumppanuustalon perustamissuunnitelma oli valmiina sille asetetussa ajassa ja se täytti sille asetetut kriteerit. Johtopäätöksenä on, että taidelähtöiset menetelmät tuovat antoisan lisän kehittämistyöhön nopeuttaen, syventäen ja kiteyttäen koko prosessia ja tavoitteen saavuttamista.

Avainsanat Taidelähtöinen menetelmä, vapaaehtoistyö, innovatiivinen kehittäminen
Sivut 56 sivua, joista liitteitä 10 sivua

Promoting Wellbeing Through Culture and Art
Visamäki, Hämeenlinna

Author	Susanna Sovio	Year 2018
Subject	PARTICIPATORY ART METHODS IN DEVELOPMENT WORK Plan for the establishment of a partnership centre in Riihimäki	
Supervisors	Paula Rantamaa	

ABSTRACT

This thesis describes the process of making a plan for the establishment of a Partnership Centre using participatory art. The plan was made as part of a development project implemented in the social services of Riihimäki, with the aim of developing voluntary work. The plan was created in workshops attended by municipal and church employees and members of local organizations and associations.

The thesis was a functional and investigative development process. The workshops which used participatory art offered a possibility to research the use of participatory art methods in development work in the fields of social work, healthcare and voluntary work. The central research questions were: What prerequisites are there for the use of participatory art methods? How did social and healthcare employees burdened with work experience the use of artistic methods in development work? What were the benefits and added value participatory art brought into development work?

The main research method used was observation during the participatory art workshops. Research material was also generated by what was produced in the workshops, as well as feedback from the participants of the workshops. Literature concerning participatory art methods, innovative development work and voluntary work was used as background information and to support the analysis of the material.

The thesis reached its development goal. The plan for the establishment of the partnership centre was completed in the allocated time, and it met the criteria that had been set. It was found that the use of participatory art was suitable at least for this particular group; the participants found the participatory art methods different and refreshing tools in their development work. The methods speeded up, deepened and crystallized the process and the results of the development work. Participatory art methods are a rewarding addition to development work.

Keywords Participatory art methods, voluntary work, innovative development

Pages 56 pages including appendices 10 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	KESKEISET KÄSITTEET.....	2
3	TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT INNOVATIIVISESSA KEHITTÄMISTYÖSSÄ.....	4
3.1	Katsaus taidelähtöisten menetelmien käyttöön työelämän kehittämisessä.....	5
3.2	Taidelähtöisten menetelmien käytön edellytykset.....	9
3.3	Innovatiivisen kehittämisen vaiheet	12
4	KEHITTÄMISTYÖTÄ VAPAAEHTOISTYÖN KONTEKSTISSA	13
4.1	Vapaaehtois- ja järjestöyhteistyö Suomessa	14
4.2	Vapaaehtois- ja järjestöyhteistyön hyödyt yhteiskunnassa.....	15
4.3	Riihimäen kaupungin Vapaaehtoiskeskus Virsu.....	17
5	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	18
5.1	Kumppanuustalon kehittämisen lähtökohdat ja tavoitteet.....	18
5.2	Opinnäytetyön näkökulmat	20
5.3	Tavoitteet, tutkimuskysymykset ja aineistonkeruu	20
6	TYÖPAJAT JA KÄYTETYT TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT	22
6.1	Oven avaus monitoimikeskukseen.....	23
6.2	Vision luominen.....	24
6.3	Kumppanuustalon tilat ja toiminnot	25
6.4	Henkilöstö, rahoitus, organisaatorakenne	26
6.5	Kumppanuustalosuunnitelman syventäminen ja selkeyttäminen	27
6.6	Kumppanuustalon esikuva	28
6.7	Kyllä Kumppanuustalolle.....	28
6.8	Järjestö- ja kumppanuustreffit.....	29
6.9	Työpajojen työskentelyissä tehdyt havainnot ja päätelmiä tuotoksista	30
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	33
8	ARVIOINTI JA POHDINTAA	35
9	LÄHTEET.....	38

Liitteet

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä kuvataan Riihimäellä toteutettu kumppanuustalon kehittämisprosessi, joka toteutettiin taidelähtöisiä menetelmiä käyttäen. Kehittämisprosessin ja taidelähtöisten työpajojen tavoitteena oli tuottaa monitoimikeskuksen perustamissuunnitelma. Prosessin aikana suunnitelma muotoutui Kumppanuustalon perustamissuunnitelmaksi.

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan taidelähtöisten menetelmien käyttökelpoisuutta sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden kehittämistyössä. Tutkimuskysymykset olivat: Mitä edellytyksiä taidelähtöisten menetelmien käyttäminen vaatii? Soveltuvatko taidelähtöiset menetelmät sosiaali- ja terveysalan kehittämistyöhön? Miten työstä kuormittuneet sosiaalialan työntekijät kokevat taidelähtöisten menetelmien käyttämisen kehittämistyössä? Mitkä ovat taiteen tuomat lisäarvot ja hyödyt kehittämistyössä?

Viime vuosikymmenen aikana taidelähtöisiä menetelmien kehittämiseen sosiaali- ja terveyspalveluissa on panostettu useissa hankkeissa ja tutkimuksissa. Menetelmiä on käytetty enimmäkseen asiakkaiden ja henkilöstön hyvinvoinnin tukemiseen. Kehittämisessä taidelähtöisiä menetelmiä on käytetty vasta vähän. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta teetti esiselvityksen vuonna 2016 Taiteen menetelmät kehittämisessä ja tutkimuksessa (Purokuru & Huntus 2016). Selvityksessä kerättiin kokemuksia taiteen perusteista, soveltuvuudesta ja mahdollisuuksista sekä taiteen tuomasta lisäarvosta kehittämistyössä.

Koska vapaaehtoistyön kehittäminen on ollut lähtökohtana Kumppanuustalon kehittämistyössä ja opinnäytetyön toimintaympäristö, opinnäytetyössä käsitellään myös vapaaehtoistyön teemaa. Vapaaehtoistyön asemaa terveys- ja sosiaalipalveluiden osana sekä kaupunkilaisten hyvinvoinnin tukena on ajankohtainen aihe mietittäessä, miten tulevaisuudessa palveluita tuotetaan. Myös vapaaehtoistyön tekemisen muodot ovat muuttuneet. Vapaaehtoistyötä tehdään yhä useammin projekti luontoisesti, yhdistysten ulkopuolella, sosiaalisen median ollessa vahvasti työssä välineenä. Vapaaehtoistyön kehittämisessä sekä koordinoinnissa tulee huomioida tulevaisuuden tarpeet ja nykyiset muutokset.

Työskentelen Riihimäen kaupungin sosiaalipalveluissa kotona asumista edistävässä palveluissa toiminnanohjaajana. Työhöni kuuluu muun muassa vapaaehtoistyön kehittäminen. Riihimäen koti- ja vanhuspalveluilla on vapaaehtoiskeskus, jonka toimintaa halutaan edelleen kehittää ja laajentaa myös muilla toimialueilla. Toiminnan laajentumiseksi lähdettiin hakemaan yhteistyökumppaneita ja näin syntyi ajatus kumppanuustalosta. Työnantajani toive oli saada perustamissuunnitelma monitoimikeskukselle.

Opinnäytetyön valmistuttua Kumppanuustalo- hanke jatkuu edelleen Riihimäellä. Opinnäytetyön aineisto perustuu kehittämistyön ensimmäisenä vuotena kerättyyn aineistoon. Aineistoa kerättiin työpajoissa havainnoiden ja tutkien työpajoissa syntyneitä tuotoksia ja palautteita. Vuoden aikana syntyi kumppanuustalon perustamissuunnitelma. Työryhmän työskentely jatkuu perustamissuunnitelman käytäntöön panemiseksi.

2 KESKEISET KÄSITTEET

Opinnäytetyössä käsitellään taidelähtöisten menetelmien käyttämistä sosiaali- ja terveyssektorin kehittämistyössä. Tämän opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat taidelähtöiset menetelmät ja innovatiivinen kehittäminen. Kolmantena keskeisenä käsitteenä on vapaaehtoistyö. Se on tässä opinnäytetyössä toimintaympäristö, josta kehittämisen tarve nousi. Avaan tässä luvussa nämä käsitteet.

Taidelähtöisten menetelmien lähtökohtana on taide. Taide on vaikeasti määriteltävissä. Taiteen raja on häilyvä. Se, milloin käsityö on taidetta ja milloin tuote on käyttöä varten, voi määrittä sen mukaan, mikä funktio sille annetaan. Kun käsityö asetetaan näytteille galleriaan, katsojan sisällä puhuttelevat erilaiset ajatukset kuin samaisen käsityön ollessa käyttöesineenä. Taidelähtöiset menetelmien toiminta perustuu taiteeseen. Heimonen (2011, 42–43) kirjoittaa osuvasti, että taide notkistetaan, jotta se voidaan liittää menetelmään, näin syntyy taidelähtöinen menetelmä.

Taidelähtöisissä menetelmissä on taidetta sovellettu palvelemaan jotakin tarkoitusta. Englannin kielessä puhutaan termistä applied arts, joka viittaa suomenkielellä taiteen soveltamiseen. Vaihtoehtoisia termejä voisivat olla osallistava taide tai taide sosiaalisessa ympäristössä, riippuen siitä missä kontekstissa termejä käytetään. Taidelähtöiset menetelmät ovat yleiskäsite eri taidemuotojen taidetyöskentelylle, joissa pyritään vaikuttamaan tai saamaan muutosta aikaiseksi osallistujien ajattelussa ja toiminnassa.

Taidelähtöisten menetelmien juuret ovat 1950-70-luvukujen poliittisessa aktivismissa, jossa haluttiin osallistaa ihmiset pohtimaan yhteiskunnan tilaa ja toteuttamaan yhteiskunnallista muutosta. Taiteen tekeminen tuottaa taideteoksen, kun taas taidelähtöisissä menetelmissä pääpaino on taiteen keinoin toteutettavassa prosessissa, jonka odotetaan synnyttävän keskustelua ja yhteispohdinnan kautta uutta ymmärrystä esiin nousevista asioista. Taidelähtöisistä menetelmistä puhuttaessa voidaan taidetta tehdä osallistujien kanssa yhdessä, tai menetelmiä voidaan soveltaa välineellisesti. Taidelähtöisissä menetelmissä tärkeintä on siis prosessi eikä niinkään taiteellinen tuotos. Työskentelyn tavoitteena voi olla luovuuteen rohkaiseminen, uusien ajatusten ja oivallusten herättäminen, hyvinvoin-

nin lisääminen, näkeminen ja kokeminen. Taidelähtöiset menetelmät voivat toimia myös työvälineinä kehittämisyössä, kuten tässä opinnäytetyössä (Rönkä & Kuhalampi 2011, 30–32.)

Jos taide on käsitteenä vaikeasti rajattavissa, myös toiminnallisten ja taidelähtöisten menetelmien raja on kuin veteen piirretty viiva. Toiminnalliset työtavat voidaan Mäkisen mukaan jakaa kahteen luokkaan, luoviin tai arjen aiheisiin (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 158, 161). Toiminnallisten työtapojen luovat aiheet - kategorian katson itse toiminnallisiksi menetelmiksi. Koska niiden lähtökohtana ovat taiteen menetelmät, kuten esimerkiksi draama, kuvataide tai musiikki, käsite on yhtäläinen taidelähtöisten menetelmien kanssa. Luovat menetelmät kuuluvat samaan käsitteistöön, ja niillä viitataan samoihin menetelmiin. Kaikki edellä mainitut käsitteet ovat vaikeasti lokeroitavissa tai rajattavissa. Puhun tässä työssäni taidelähtöisistä menetelmistä, vaikka jotkut käyttämäni menetelmistä ovat lähempänä taiteen lähtökohtia ja jotkut ovat kauempana, jolloin voisi puhua myös toiminnallisista menetelmistä.

Taide käsitteenä on hyvin monikerroksinen ja monitulkintainen. Se on hyvin henkilökohtainen kokemus sekä tekijälle että vastaanottajalle. Taidelähtöisten menetelmien ydin, joka on prosessi, on usein henkilökohtainen luovuuden matka, jossa sisäinen ihminen keskustelee ulkoisen maailman kanssa. Monipuolisuudessaan menetelmät ovat myös välillä vaikeasti lokeroitavissa tai määriteltävissä. Taidelähtöisessä toiminnassa erityislaatuista on aina kuvittelun ja yllätyksellisyyden ulottuvuus, joka edellyttää heittäytymistä. (Laitinen 2017, 19–20.) Taiteen tavoitteena on luova lopputulos, kun taas taidelähtöisten menetelmien tavoitteena on luova prosessi, joka etenee kokemusten ja niiden reflektoinnin kautta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivuilla käsitellään osallisuuden edistämisen malleissa myös luovien menetelmien merkitystä osallisuuden vahvistamisessa. Prosessi rikastaa omaa ja yhteistä elämis- ja kokemismaailmaa ja innovatiivisuudellaan luo uutta (THL 2018).

Kehittämistyössä yleensä keskeinen käsite on innovaatio. Reijo Siltala (2010, 25–27) määrittelee väitöskirjassaan innovaatiosta seuraavanlaisia seikkoja: Innovaatio on idea, käytäntö tai tuote. Innovaatio voi olla myös tuotantoprosessi, toimintatapa tai organisaatiouudistus, jonka koetaan uudeksi. Innovaatiot voivat olla toiminta tai toiminnan tuloksia, palvelu tai uusi tapa. Innovaatio pitää sisällään prosessinomaisuuden, siinä vanhaan tietoon lisätään uutta. Prosessi pitää sisällään idean, josta syntyy keksintö ja siitä jatkokehittämällä innovaatio. Innovaatioon liittyy yllätyksellisyys, se on ennalta arvaamattoman prosessin tulos. Tulos ei synny tyhjästä, vaan sitä voidaan ruokkia ja prosessia ohjailla. Innovaation syntymistä voidaan mahdollistaa luomalla sellaisia olosuhteita, tiloja ja tilanteita, joissa erilaiset ihmiset kohtaavat, keskustelevat ja tekevät yhdessä (Hautamäki 2009, 18). Taidelähtöisillä menetelmillä kohtaamiseen voidaan tuoda uudenlaisia tapoja, sitä syventäviä ja tehostavia elementtejä. Taidelähtöisiä menetelmiä ryhmässä käytettäessä ne tarjoavat mahdolli-

suuden riisua rooleja, joissa ihmiset yleensä toimivat. Yhteinen tekeminen tuottaa uusia ratkaisuja ja auttaa ajattelemaan asioita uusista näkökulmista, uusilla tavoilla. Ihmisten oivallukset herättävät toisissa ihmisissä reaktiota. Parhaimmillaan tilanne synnyttää luovan tilan, tilanteen, jossa uutta luodaan tiiviisti yhdessä ja syntyy kokemus yhteisestä flow tilasta. (Rantala 2011, 65–67.)

Kolmantena keskeisenä käsitteenä on vapaaehtoistyö. Se on tässä opinäytetyössä toimintaympäristö, josta kehittämisen tarve nousi. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton määritelmän mukaan vapaaehtoistoiminta on ”yksittäisten ihmisten ja yhteisöjen hyväksi tehtyä toimintaa, josta ei saa rahallista korvausta, joka tehdään ilman pakkoa ja jota ei pidetä velvollisuutena perhettä tai sukua kohtaan” (Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto 2005).

3 TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT INNOVATIIVISESSA KEHITTÄMISTYÖSSÄ

Taidelähtöisiä menetelmiä voidaan lähestyä joko vastaanottamisen tai tekemisen suunnasta. Vastaanottamisen suunnasta käytettynä lähtökohdaksi prosessille voi olla taiteilijan teos, jonka herättämien mielikuvien avulla aletaan työskennellä. Tekemisen suunnasta lähestyttäessä tehdään itse taidetta tai toimitaan taiteen välineillä, jolloin tekemisen prosessi on merkityksellinen. Menetelmät voivat olla myös poikkitaiteellisia, jolloin käytetään samanaikaisesti tai samassa prosessissa monista eri taidemuodoista nousevia elementtejä.

Taidelähtöisen työskentelyn tavoitteet voivat olla hyvinkin moninaiset. Tavoitteena voivat olla itsetuntemuksen tai hyvinvoinnin lisääntyminen, vuorovaikutuksen tai yhteishengen paraneminen, uusien toimintatapojen tai innovaatioiden löytäminen ja kehittäminen. Tavoitteet voivat olla myös kasvatuksellisia tai terapeutteja. Työskentely on hyvin laaja-alaista ja sovellettavissa mitä erilaisimpiin elämäntilanteisiin ja kohderyhmiin. Taidelähtöisten menetelmien avulla tehdään näkyväksi, tutkitaan ja etsitään muutosta. (Nieminen 2011, 35.)

Työelämässä taidelähtöinen toiminta voi antaa työarjen vaatimuksista vapaan tilan ja tekemiseen osallistuneille toisenlaisen aseman, jolloin työyhteisön jäsenet voivat tarkastella toimintaansa erilaisesta näkökulmasta, ehkä myös toisenlaisesta mielentilasta käsin. Taiteellisen tekemisen voima on siinä, että se saattaa hipaista meissä tai kanssatekijöissä sellaista aluetta, jota ei olla oivallettu tai jolle ei ole löytynyt aikaisemmin sanallista muotoa. Kun etusija tekemisessä annetaan alitajunnalle, spontaanisuudelle ja hiljaiselle tiedolle, vaikeastikin kohdattavat tai keksittävät asiat saattavat tulla näkyviksi tai voimavaroiksi. Näin ollen luovan pro-

sessin nostattamat oivallukset ja voimavarat voivat olla tekijälle hätkähdyttäviä kokemuksia. (Nieminen 2011, 35.)

3.1 Katsaus taidelähtöisten menetelmien käyttöön työelämän kehittämisessä

Taiteen soveltaminen tiedostettiin Suomessa pääosin 1990-luvulta lähtien. Taidelähtöisiä metodeja ja osaamista on alettu viemään perinteisen taidekentän ulkopuolelle. Suurin osa näistä toimenpiteistä on kohdistunut sosiaalialan toimijoihin, yhteisöihin ja organisaatioihin. (Korhonen 2011, 69.) Taidelähtöiset menetelmät ovat usein kohdistuneet asiakastyöhön, asiakkaiden elämänlaadun tai hyvinvoinnin parantamiseen. Työntekijöihin suunnatut toimenpiteet ovat usein liittyneet työhyvinvoinnin lisäämiseen. Tutkimustuloksia taidelähtöisten menetelmien käyttämisestä kehittämistyöhön on vähemmän. Mäkisalo-Ropponen toteaa eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisussa, että taidetta voidaan käyttää oman ja työyhteisön potentiaalin löytämiseen, tunteiden herättelyyn, mahdottomien kuvitteluun ja jopa häiriöiden ja törmäysten aikaansaamiseen sekä keskustelun käynnistämiseen ja kehittämiseen (Mäkisalo-Ropponen 2016, 5).

Suomalaisessa politiikassa etsitään keinoja taloudellisen kilpailukyvyn parantamiseksi. Työn tuottavuutta tulisi kasvattaa ja työntekijöiden työuria pidentää. Työelämä 2020 -hankeen kunnianhimoisena visiona on tehdä suomalaisesta työelämästä Euroopan parasta vuoteen 2020 mennessä. Tämän työelämästrategian mukaan sekä työelämän laatua että tuottavuutta tulee kehittää samanaikaisesti. Strategiassa todetaan, että tarvitaan myös uusia tapoja johtaa ja tehdä työtä sekä organisoida työntekoa. Näiden tapojen tulisi tukea työntekijöiden luovuutta ja uuden oppimista. Työntekijöiden tulisi yhä enemmän pystyä kehittämään työtään ja työtekemisen kohteita, innovoida jatkuvasti uutta ja organisoida sitä käytäntöön. Taidelähtöiset menetelmät voisivat hyvin toimia yhä enemmän näinä uusina tapoina. Strategiassa ennakoidaan, että kun etsitään uusia avauksia ja markkinoita, luovuutta ja korkeaa osaamistasoa vaativa suunnittelu- ja käsityö lisääntyvät, jolloin myös tarve henkilöstön innovointi- ja uudistumiskyvylle kasvaa. (Työelämä 2020, 2012, 5). Taidelähtöisillä menetelmillä voidaan hyvin tukea sekä työhyvinvointia että uusien innovaatioiden syntyjä.

Kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutuksia ihmisten terveyteen on tutkittu Suomessa viime vuosikymmeninä kohtalaisen paljon. Tutkimuksissa näkökulmina ovat useimmiten olleet niin asiakkaan, henkilöstön kuin taiteilijan kokemukset. Taiteen vaikutuksia rakenteisiin tai organisaatioihin on tutkittu vasta vähän. (Rantala & Johansson 2013, 91–103.) Siitä huolimatta, että taiteen hyvinvointivaikutukset tiedetään, perinteisesti kuntien sosiaali- ja terveystalvelujen sekä kulttuuripalvelujen yhteistyö on ollut vähäistä. Vasta viime vuosikymmenenä on Suomessa käynnistetty toimia kulttuurin ankkuroimiseksi osaksi sosiaali- ja terveystalveluiden toimintaa. Selvityksissä todetaan, että luovan alan ammattilaisen toimin-

ta on edelleen vierasta terveydenhuollon yksiköissä. Kulttuuri-, sosiaali- ja terveyssektoreilla ei tiedetä, mitä toisella taholla tarvitaan, mitä on tarjottavana ja keihin olla yhteydessä, mikäli palveluita halutaan kehittää. (Suni 2011, 18; Leivo 2015, 7.)

Viimeisen kymmenen vuoden aikana on julkaistu useita kannanottoja ja toimenpide-ehdotuksia, on ollut monia hankkeita, joiden avulla on kehitetty uusia asenteita ja tapoja taiteen ja kulttuurin viemiseksi työelämään. Sekä TAIKA- että ArtGoesWork- hankkeissa on viety taidelähtöisiä menetelmiä julkisen sektorin organisaatioihin.

Alueelliset erot kulttuurin ja taiteen saavutettavuudessa sosiaali- ja terveyspalveluiden piirissä ovat suuret. Käytännössä toimia toteutetaan erilaisten hankkeiden siivittämänä. Vaikka yhteishankkeilla voidaan synnyttää hetkellistä toimintaa ja kokeilla uusia asioita, eivät hankkeet ole yksinomainen ratkaisu yhteistyön lisäämiseen. Hanketoiminnassa kokeiltujen toimintamallien pysyvä juurtuminen palveluihin on haasteellista. Pitkäjänteinen yhteistyön rakentaminen kuntien kulttuuri-, sosiaali- ja terveyspalveluiden, yksityisten palveluntuottajien sekä taidealan toimijoiden välillä edellyttää verkostojen rakentamista, toimijoiden yhteistyökäytäntöiden vakioimista sekä strategisen tason päätöksiä, joilla toiminnalle varataan vuosittaiset talous- ja henkilöstöresurssit budjettiin. (Rosenlöf 2014 12–14; Leivo 2015, 7.) Sote-uudistuksen myötä entiset kuntien hallinnot ja kustantamat sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät maakunnille, kulttuuripalveluiden jäädessä kuntien vastuulle. Yhteistyö edellyttää jatkossa yhä suurempia ponnistuksia raja-aitojen ylittämiseksi.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen sekä Taiteen keskustoimikunnan koordinoimassa Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelman loppuraportissa 2015 on nostettu esiin yhteistyön kehittämisen haasteita kulttuuritoimijoiden sekä sosiaali- ja terveysalan toimijoiden välillä. Raportissa arvioidaan, että niissä kunnissa, joissa on luotu välittäjätaho kulttuuripalvelujen ja sosiaali- ja terveydenhuollon välille, on palvelujen toteuttaminen huomattavasti helpottunut. Rosenlöf on koonnut keskeisempiä suomalaisia kulttuurisen toiminnan toteuttamisen malleja hanke- ja raporttiin ”Rakenteita ratkomassa - kulttuurisen seniori- ja vanhustyön käytäntöjä ja toimintamalleja”. Toimintamallit ovat juurtuneet parhaiten pitkäjänteisen ja poikkihallinnollisen yhteistyön kautta. Muutoksia on saatu aikaan vaikuttamalla taide-, kulttuuri-, sosiaali- ja terveysalan rajapinnoilla toimivien henkilöiden toimenkuviin ja kustannusten jakamiseen. Juurtumiseen on tarvittu usein vähintään viiden vuoden työ. Kun toimitaan taiteilijalle uusissa toimintaympäristöissä, myös taiteen ammattilaisten työnohjaus on otettava huomioon. (Rosenlöf 2014, 12–14.)

Vaikka taide nousee innovaatioista ja synnyttää niitä, innovaatiopolitiikassa taide ja kulttuuri ovat harvoin näkyvillä, vaan se keskittyy tavallisesti teknologiaan (Hautamäki 2002, 14). Innovaatio ei synny tyhjästä eikä tyhjyydessä. Taidelähtöiset menetelmät voivat toimia työkaluina innovaa-

tioiden syntyyn. Kulttuurisen innovaation, kuten minkä tahansa innovaation, syntyminen edellyttää resursseja ja mahdollisuuksia toimintaan. Kulttuuriseen innovaatioon tarvitaan myös yhteistyötä ja tahtoa yhteiseen tekemiseen. On rikastuttavaa jos ihmiset tulevat erilaisista lähtökohdista luoden verkostoja ja toimivat yhdessä. Innovaatiotoiminnan tutkimusprofessori Antti Hautamäen mukaan innovaatiot syntyvät, kun yhdistetään osaamista ja erilaista, toinen toistaan täydentävää tietoa. Parhaimmillaan tämä toimii verkostoissa, joissa voidaan hyödyntää eri osapuolten vahvuuksia. (Kainulainen 2009, 32.) Vanha sanonta: ”Yhteistyö on voimaa,” tarkoittaneen sitä, että yhdessä innovoimalla voidaan saavuttaa jopa enemmän kuin mitä syntyisi, jos yksin toimivien ihmiset saavutukset laitettaisiin yhteen. Yhteinen toiminta edellyttää kuitenkin luottamusta ja toisten osaamisen kunnioitusta. Kolmanneksi kulttuuriseen innovaatioon tarvitaankin tutustumista, jatkuvuutta, luottamusta ja yhteistä tekemistä. (Järvensivu & Koski 2009, 112. Rantala 2011, 65.)

Sosiaalipolitiikan tutkija, Hanna-Liisa Liikanen, Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelmaehdotuksen tekijä (2010, 65) nimeää tutkimuksessaan neljä tapaa, joilla taide- ja kulttuuritoiminta vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin. Ensimmäinen on ihmisyyteen liittyvä perustarve saada nauttia taiteesta. Toiseksi hän toteaa, että tutkimuksissa on todettu, että taide ja kulttuuritoiminta parantavat koettua terveyttä. On mitattu jopa taiteen tuottamia fysiologisia terveysvaikutuksia ja kuntoutumisen edistymistä taiteen ja kulttuurin avulla. Kolmas Liikasen esittämä positiivinen vaikutus liittyy siihen että taide- ja kulttuuritoiminnan on todettu vähentävän yksinäisyyttä ja lisäävän yhteisöllisyyttä. Neljäs esiin tuotu taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutus ilmenee elinympäristömme viihtyisyydessä ja kauneudessa.

Kehittämistyössä taidelähtöiset menetelmät soveltuvat alueille, joissa uusilla työtavoilla halutaan etsiä kokonaan uutta ajattelua, luoda uusia asenteita, työtapoja, palveluita tai prosesseja. Taiteen perusluonteeseen kuuluu tunteiden herättely, se helpottaa mahdollisten kuvittelua, käynnistää dialogeja ja aiheuttaa jopa häiriöitä, joita välillä tarvitsemme vanhasta irti ravisteluun. Taidelähtöiset menetelmät voivat toimia virittelijöinä, piristeinä ja herättelijöinä, mutta ne voivat toimia myös varsinaisen kehittämisen välineinä tai kehittämisprosessin lopun kiteyttäjinä.

Taidelähtöisten menetelmien käyttö kehittämisessä on kuin matkanteokoa, jossa matkalle lähtijän on syytä varautua sekä yllätyksiin että pettymyksiin, mutta myös palkintoihin. Purokurun mukaan kehittämisprosessissa taide toimii uusien, luovien ja omaperäisten ajatusten mahdollistajana. Sitä tarvitaan synnyttämään uutta ajattelua ja ravistelemaan asenteita sekä viemään ymmärryksemme uudelle tasolle. Se myös avaa auki aistikanavia, jotka kytkeytyvät suoraan henkisiin voimavaroihimme ja vaikuttavat muun muassa yksilöinä ja työyhteisönä toimimiseen. Taiteen avulla voidaan myös kiteyttää asioita, joita on oivallettu analyysieja tutkimalla tai tietoa hankkimalla. Taiteen rinnalle tarvitaan kuitenkin myös ra-

tionaalista ajattelua, varsinkin siinä vaiheessa, kun kehittämistoimet on vietävä käytännön toimiin. Purokurun mukaan voimme puhua käsitteenä taideinterventiosta, sillä tarkoitetaan taiteen avulla tehtyä vaikutusta kehittämisprosessiin. Taidelähtöisestä fasilitoinnista voimme puhua, kun taide edesauttaa prosessien suunnittelua ja toteutusta. (Purokuru 2016, 16–19.)

Taidetta ei voi täysin valjastaa tiettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi. Taidelähtöisillä menetelmillä työskenneltäessä prosessia ei voi etukäteen tarkasti määrittellä eikä tekijöiden ja kokijoiden tunteja ja tulkintoja voi ennakoida. Jos taiteen avulla tavoitellaan hyvinvoinnin edistämistä, taidelähtöisissä työpajoissa se voi joskus aluksi näyttäytyä vastakkaisena, voi syntyä pahoinvointia, kun vaikeita unohtuneita tai syrjään sysättyjä tunteja tai ihmissuhteita nousee esiin. Menetelmien käyttö voi olla uutta ja vierasta ja se voi nostattaa pelkoa ja muutosvastarintaa. Joskus esimerkiksi draamamenetelmien tuottama fyysinen koskeminen työyhteisössä, jonka tapoihin se ei kuulu, nostaa yllättäen esiin estoja tai rajoja, joita ei sovi rikkoa. Jonkinlainen muutos, lähes kriisi, saattaa puhjeta, ja siitä voi vähitellen avautua asioiden tiedostamista ja eheytymistä. Hyvinvointi voi siis avautua ensin kriisinä, mutta joka tapauksessa jotain tapahtuu, eikä toiminta ei ole merkityksetön. Asioiden on noustava esiin, jotta ne voivat korjaantua. (Heimonen 2011, 46–47.)

Taiteeseen kuuluu ei-tietämisen tila. Taiteessa ei ole oikeita tulkintoja tai valmiita vastauksia. Taidelähtöiset välineet eivät suoraan kerro mitä pitäisi ajatella ja miten pitäisi toimia, toisin kun strategiat, linjaukset ja ohjeet, joita työelämä on tulvillaan. Taidetta tehtäessä prosessi vie mukanaan. Lopputulosta on vaikea pakottaa ennalta määrättyyn tulokseen tai muuten prosessi ei ole luova. Sitä varten taidelähtöiset menetelmät johdattavat tilaan, jossa kehitettäviä kohteita tai osia siitä voi tarkastella uteliaana, uudentalisista näkökulmista, uudentalisilla tavoilla, niin että läsnä on myös kaikki vanha tieto ja taito, ihmisissä, jotka menetelmiin osallistuvat. Taidelähtöiset menetelmät herkistävät intuitioille ja tunteille. Kokonaisvaltainen kokemus luo tehokkaammin ajattelua kuin perinteinen pöydän ääressä keskustellen toteutettu kehittäminen. Taidelähtöisillä välineillä on tehokas kyky kysyä ja kyseenalaistaa. Kehittäminen on muutosta ja uuden löytämisestä sekä myös vanhasta luopumisesta. Uutta ei synny, jos tehdään ”niin kuin aina on tehty”. Taide voi myös antaa alustan ja välineet törmäyksille, ilman että siitä seuraa pahaa jälkeä. Ilman törmäyksiä ajattelumme ja asenteemme harvoin muuttuvat. Törmäyksissä on mahdollisuus keksiä uusia ratkaisuja, soveltaa ja mukautua. Voi syntyä täysin uutta ajattelua. Taide kykenee kehittämisessä luomaan välitilan, muutoksen vaiheen, jossa asioita ei tarvitse tietää tai heti ratkaista, jossa on lupa ihmettelulle, intuitioille, kokeiluille, epäonnistumisille ja törmäyksille. Tästä tilasta matka kohti uuden kasvua ja kehittämistä voi alkaa. (Purokuru 2016, 16–19.)

3.2 Taidelähtöisten menetelmien käytön edellytykset

Elämme ajassa, jossa hyötyajattelu ja kustannustehokkuus kukoistavat. Taidelähtöinen työskentely saattaa ajautua kauaksi tuosta todellisuudesta. Ohjaajan on taiteiltava sen välissä, että osallistujat kokevat työskentelyn mielekkääksi ja tavoitteelliseksi, vaikka ei käytetä totuttuja toimintamalleja ja tapoja tehdä asioita. Arjessa vaaniva urautuminen ja totutut tavat eivät luo uutta ja innovatiivista ajattelua. Kun ihminen on ja toimii toisin kuin tavallisesti, se herättelee aistimaan uudella tavalla ja uusia asioita. Yhteys itseen ja toisiin on myös arvokas asia, joka tarvitsee toisinaan herättelyä, uusia menetelmiä ja aikaa. Valppaudessa ja ihmettelystä, kyvyssä ja luvassa heittäytyä on innovatiivisuuden synty, uuden luomisen mahdollisuus, tähän taidelähtöiset menetelmät antavat oivia työkaluja. (Heimonen 2011, 46.)

Vehkaperä kirjoittaa oppaassaan *Innostu ja innovoi*, Käsikirja innovaatio-
projektioipintoihin, että onnistuneen, luovan kehittämistyön taustalta löytyy yleensä ryhmä motivoituneita, sitoutuneita työntekijöitä, joiden vuorovaikutus toimii ja he ovat onnistuneet kokoamaan yhteisen osaamisen ja kaikkien vahvuudet käyttöönsä. Kiireinen työelämä asettaa haasteita sitoutumiseen ja ajan löytymiseen. Vuorovaikutus uusien ja erilaisista lähtökohdista tulevien ihmisten kanssa pakottaa tiimin jäsenet pois tutuista käytänteistä ja omalta mukavuusalueeltaan. Innovatiivisessa ryhmässä tulisi olla ihmisiä, joilla on erilaista osaamista ja kokemusta. (Vehkaperä 2013, 64–67.)

Ryhmässä toimittaessa luottamus ja turvallinen ilmapiiri ovat välttämättömiä, jotta ryhmän toiminta olisi luovaa. Taidelähtöisiin menetelmien käyttäminen edellyttää heittäytymistä. Toimintaan ei uskalleta heittäytyä, eikä uusia asioita uskalleta vapaasti innovoida, jos ryhmässä ei ole turvallinen hyväksyvä ilmapiiri. Tuttuus luo turvallisuutta. Toisten jäsenten vahvuuksien tunnistaminen luo kunnioitusta toinen toisia kohtaan. Ryhmän jäsenten toisiinsa tutustumiseen kannattaa panostaa. Roolien takaa pois tuleminen tuo aitoutta ja luo todellista kohtaamista. Taidelähtöisillä menetelmillä voidaan auttaa osallistujia pois totutuista rooleistaan. (Kopakkala 2005, 58.)

Kaikkien ryhmän jäsenten positiivinen asenne on ehto, jota ilman hedelmällisiä tuloksia ei synny. Vaikka ryhmän mielipiteet olisivat erilaisia, on sallivan ja hyväksyvän ilmapiirin säilyttäminen tärkeää. Luovassa ongelmanratkaisussa tarvittavien ajattelutapojen ja asenteiden muuttuminen on hidasta. Asenteet on tunnistettava, jotta muutos on mahdollinen. Luontaisesti meissä ihmisissä on muutosvastarinta. Usein muutosta ei synnykään ennen kuin vanhan säilyttäminen on lähes mahdotonta tai muutokset tulevat itsemme ulkopuolelta pakotettuina. Ongelmat on syytä nähdä positiivisina haasteina. Kehittämistyö ja sen tulokset edellyttävät aina muutoksista. Ideoiden ja ongelmanratkaisujen myönteinen käsittely ylläpitää ryhmän jäsenten oman arvontunnetta. Toisten ehdotuksia

ei voi tyrmätä esimerkiksi kommenteilla “ei tule toimimaan”. Ristiriitoja ei sovi nähdä arvovaltakiiroina. Ongelmanratkaisuihin on sitouduttava. Nämä on pidettävä mielessä koko kehittämistyön ajan ja niihin on ehkä palattava, koska kehittämistyöhön kuuluvat turhautumisen tunteet. Epävarmuutta on siedettävä ja riskejä on otettava. Riskien ottamista on myös luovuuteen heittäytyminen ja omalta mukavuusalueelta pois astuminen. Turvallinen, hyväksyvä ilmapiiri edesauttaa näiden tunteiden kohtaamisesta. Hyvin ryhmäytyneet joukot luottavat itseensä ja jokainen ryhmän jäsen uskaltaa heittäytyä luottaen toisten jäsenten tukeen. Ryhmän toiminnan alkuvaiheessa ryhmän vetäjän asema on keskeinen. Kun toiminta etenee, ryhmän toiminta muuttuu itseohjautuvammaksi. (Lavonen & Meisalo.)

Ryhmässä työskenneltäessä yhteistyötaidot ovat välttämättömiä. Yhteistyötaitoja ovat esimerkiksi tavoitteiden, päämäärien tai tarkoitusten sopiminen ja asettaminen sekä niihin sitoutuminen. Niitä ovat myös työnjaoista ja tehtävistä sopiminen, organisointi, yhdessä työskentelyn ja tulosten arviointi ja eteenpäin kehittäminen sekä johtamis- ja alaistaidot. Hyvään vuorovaikutukseen kuuluu kommunikaatiotaitojen hallinta, kuten puheenvuorojen jakaminen ja käyttäminen, rakentava kuuntelu, ymmärtämispalautteen antaminen, neuvottelutaidot, asioissa pysyminen, eteneminen ja päätökseen saattaminen, vaikka kyseessä olisikin luova toiminta. (Lavonen & Meisalo.)

Menestyville kehittämiss ryhmille tunnusomaista on, että ryhmien toiminnalla on selkeä päämäärä, vaikka itse kehittämisprosessi on luova eikä sen lopputulos ole etukäteen tiedettävissä. Toiminnan tavoitteet on jokaisella oltava selvillä. Tavoitteet auttavat keskittymään olennaisiin tehtäviin ja tukevat jäsenten sitoutumista päämäärään. Menestyvä kehittämistoiminta tarvitsee myös hyvän ohjaajan tai johtajan, joka edesauttaa ryhmän sisäisten ja ulkoisten yhteyksien muodostamista ja ylläpitoa esimerkiksi organisaation sekä sidosryhmien kanssa. Taitava ohjaaja myös kannustaa tiimiä tavoitteelliseen toimintaan ja luo sille tarvittaessa edellytykset. Ryhmässä jaettavien työtehtävien taas tulisi olla sellaisia, että niistä suoriutuminen edellyttää koko tiimin panosta, eikä niistä suoriudu yksin. Tehtävien haastavuuden on todettu edistävän ryhmän toimintaa. Liian yksitoikkoiset tehtävät ja haasteellisuuden puuttuminen voivat johtaa kehittämistoiminnan taantumiseen. (Levi 2014, 29–30.)

Ohjaajan ammattitaito, kyky toimia erilaisissa tilanteissa ja kokemus erilaisista ryhmistä ovat keskeisiä tekijöitä ryhmien ohjaamisessa. Ohjaaja tekee työtä persoonallaan ja jokaisella ohjaajalla on ainutlaatuinen suhde ohjattavaan ryhmään, siihen menetelmään jota hän käyttää sekä myös asetettuihin tavoitteisiin. Ohjaajan työskentelyyn vaikuttaa hänen näkökulmansa ja painotukset, jotka taas ovat riippuvaisia henkilöiden koulutustaustasta ja osaamisalueesta (Nieminen 2011, 35). Esimerkiksi sosiaali- tai terveysalan koulutus ja kokemus tuovat erilaisia näkemyksiä toimintaan kuin taiteilijakoulutus. (Heimonen 2011, 44.)

Myös osallistujien kokemukset ja koulutus luovat työskentelylle raameja. Moniulotteisuutta ja haastetta lisää se, että samakin ryhmä voi eri tilanteissa omata erilaiset valmiudet. Ihmiset kantavat mukanaan ryhmään sen hetkiset tunteensa ja kokemuksensa. Vetäjän ammattitaitoa on antaa sopivasti tilaa vallitseville tunteille ja esiin nousseille asioille ja johdella kuitenkin tilannetta eteenpäin antamatta liikaa valtaa esimerkiksi kenenkään mukanaan tuomalle negatiiviselle asenteelle. Taidelähtöisten menetelmien parissa työskentely on prosessi. Matka on ennalta arvaamaton ja se etenee omalla tahdillaan, ei pakottaen. (Rönkä 2011, 24.)

Minun kokemukseni mukaan onnistumisen edellytyksiä ovat taidelähtöisten menetelmien ohjaajan kyky tunnistaa osallistujien valmiudet edetä työskentelyssä. Tarkoitin rohkeutta heittäytyä uusien menetelmien tekemiseen ja kokemiseen. Näyttää olevan niin, että jopa koulutustausta vaikuttaa kykyyn heittäytyä. Korkeammin koulutetut uskaltavat helpommin astua ulos totutuista toimintatavoista. Tekemisen kulttuuri, tottumukset ja ammatti-identiteetti vaikuttavat myös siihen, miten taidelähtöisiin menetelmiin suhtaudutaan. Ohjaajan on löydettävä kohderyhmälle sopivat menetelmät sekä edesauttaa turvallisen ilmapiirin kehittymistä, mikä mahdollistaa heittäytymisen. Työskentelyn on edettävä osallistujien valmiuden mukaan. Jos on sopivasti rohkaisua, mutta ei pakottamista, syntyy tekemisen iloa ja yllätyksellisyyttä. Ammattitaitoinen ohjaaja saa valinnoillaan aikaan tunteen helppoudesta, että osallistuja uskaltaa, osaa ja onnistuu, vaikka hän ei itse, ilman ohjaajaa tavoittaisi samanlaisia asioita. Hyvä ohjaaja ei ota kunniaa itselleen. Hän antaa tilan, osaa reflektoida herkästi ryhmää ja sen jäseniä, kannustaa eikä latista toisten kokemuksia. Hän auttaa ryhmää toimimaan, on mukana prosessissa, on läsnä oleva, helposti kohdattava ja antaa jokaiselle tilaa toimia. (Rönkä 2011, 24.)

Menetelmiä ei voi kopioida käyttöönsä tuosta vain, ne eivät ole sellaiseenaan siirrettäviä vaan ne on aina sovittava ryhmään ja tavoitteisiin sopivaksi. On myös huomioitava monta muutakin seikkaa kuten tila, välineet ja käytettävissä oleva aika. Taidelähtöinen toiminta on aina myös perusteltua, etukäteen suunniteltua ja sille on asetettu tavoitteet, siinäkin tapauksessa että tavoitteita ei itse toiminnan tilanteessa aina sanallistettaisikaan. (Rönkä 2011, 24.)

Taidelähtöisten menetelmien käyttäminen edellyttää epävarmuuden sietokykyä sekä osallistujilta että ennen kaikkea vetäjältä. On siedettävä prosessia, jonka lopputulos ei ole kontrolloitavissa. Jos menetelmät ja prosessin matka sisältää mahdollisimman paljon ennakoimattomuutta, heittäytymistä ja ei-tietämistä, on lopputulos usein innovatiivisempi ja antoisampi. Sana ”menetelmä”, tosin viittaa lupaukseen jonkin saavuttamisesta. On kestettävä katsoa ja kulkea rinnalla yrityksissä ja erehdyksissä ja antaa prosessin edetä omaa tahtiaan, vaikka joskus itse näkisikin nopeamman tai helpomman reitin. Osallistujat, ohjaaja ja taidelaji määrittävät kussakin työpajassa rajat. Kun teet näin, tapahtuu noin - asetelma on mahdoton, jos taiteelle annetaan tilaa. Taiteen läsnäolo kumoaa kau-

saaliset oletukset. Epävarmuuden sietäminen ja ihmettelyn tilaan astuminen ei ole helppoa, mutta tuo uudenlaisen tuulahduksen kehittämiseen. (Heimonen 2011, 45–46.)

Jos taidelähtöisillä menetelmillä haetaan muutosta työyhteisön ilmapiiriin, kehitetään uutta tai luodaan toimintakulttuuria, on esimiesten sitoutuminen ja mukanaolo muutosten etenemisen ja juurtumisen edellytys. Kokemukseni mukaan valitettavan usein kiireen paineessa toimivat esimiehet toivovat, että työyhteisön ulkopuolinen taide- tai kulttuurialan osaaja tulee työyhteisöön muuttamaan haluttuja asioita. Taidelähtöisten menetelmien osaaja on näissä tapauksissa työkalujen tuoja ja niiden käytön ohjaaja. Ei kukaan voi tuoda ulkopuolelta muutosta.

3.3 Innovatiivisen kehittämisen vaiheet

Tässä aluvuossa käsittelen kehittämisen vaiheita Helsingin yliopiston, Meisalon ja Lavosen kirjoittaman, Luovan ongelmanratkaisun löytötavat nettisivujen lähteen avulla. Luovaan kehittämisprosessiin kuuluvat seuraavat vaiheet: ongelma, ideat, todentamisyksi, hyväksyttäminen ja toteutus (Higgins 1994, 19). Kehittämisprosessi ei ole lineaarinen, vaan pikemminkin syklinen. Esimerkiksi ongelmaa ja tavoitteita voidaan pilkkoa osa-alueisiin ja niitä saatetaan joutua tarkentamaan prosessin aikana useita kertoja.

Kehitettävän asian tavoitteiden asettaminen eli ongelman löytäminen on ensimmäinen askel kehittämistyön prosessissa. Ongelmia työstetään ja asetetaan tavoitteita. Tavoitteita voidaan pilkkoa isojen päätavoitteiden alle. Tavoitteiden asettamiseen tarvitaan usein kartoitustyötä ja tiedon hankintaa. Resurssit, toiveet ja tarpeet on kartoitettava. On luotava visio tulevast, siitä mihin pyritään. Usein nämä ovat vaiheita, jotka syntyvät ja jotka asetetaan ennen varsinaisen kehittämisryhmät kokoamista ja innovoinnin aloittamista. Tarve synnyttää kehittämisryhmän.

Ryhmän ja ihmisten luovaan ilmapiiriin tarvitaan virittäytymistä. Virittäytymisen tavoitteena on luoda turvallinen, luottamuksellinen, positiivinen ilmapiiri, joka edistää hyvän vuorovaikutuksen syntyä. Virittäytymisessä on tarkoitus fokusoida ajatukset ja oleminen kyseiseen hetkeen ja käsiteltävään aiheeseen. Usein taidelähtöisiä menetelmiä käytetäänkin juuri tässä vaiheessa jos loppu kehittämistyö tehdään perinteisin keinoin.

Virittäytymisen jälkeen on ideointivaihe. Ideointi on prosessi, joka ruokkii itse itseään, kun toiminta käynnistyy, ideoita kyllä löytyy vaikka aluksi ei siltä tuntuisikaan. Ideoinnissa määrä vaikuttaa laatuun. Työskentelyn alkaessa mieleen nousevat aina ensin tutut ja sovinnaiset ratkaisut. Tämän vaiheen pitkittäminen kannattaa. Vasta sitten, kun on puristettu ideoinnin tyrehtymisen jälkeen viidestä kymmeneen uutta ideaa, syntyy todennäköisesti täysin uudenlaisia ajatuksia. Ideointi edellyttää vapautuneisuutta. Toisten ideat synnyttävät omia uusia ideoita. Syntyy positiivinen

lumipallo-efekti, joka vyöryessään tuottaa yhä uusia ideoita. Tässä vaiheessa on tärkeää, että ideoita ei kritisoida vaan ajatukset voivat lentää valtoimenaan. Ideointivaiheessa kaikki on mahdollista, realismia tai reunaehtoja ei ole.

Ideointivaiheen jälkeen tulee todentamisvaihe, jolloin ideat arvioidaan ja karsitaan edelleen kehitettäviin asioihin. Ideoiden arvioinnissa tarvitaan tosiasioihin ja käytännön mahdollisuuksiin perustuvaa rationaalista ajattelua sekä tavoitteisiin suuntautuvaa fokusointia. Idea- ja todentamisvaiheet vuorottelevat. Todentamisvaiheessa valittujen asioiden eteenpäin saattamisessa ja eteen tulevien ongelmien ratkaisuisissa tarvitaan taas ideointivaihetta. Vaiheet on hyvä pitää selkeästi erillään, jotta todentamisvaiheen kriittinen tarkastelu ei jyrää ideointia.

Hyväksyttämävaiheessa kartoitetaan sitä, kenellä tai millä tahoilla ratkaisut pitää hyväksyttää. Hyväksyttämisen kannalta on tärkeää, että kaikki asianomaiset ovat mukana jollain tasolla prosessissa. Tiedonkulku on tärkeää. Tällöin ratkaisun hyväksyminen ja esimerkiksi toimiminen ratkaisun mukaisesti on helpompaa.

Toteutusvaiheessa kohdataan usein uusia asioita, jotka vaativat ratkaisuja ja näin alkaa toinen kehittämisprosessi. Kumppanuustalon perustamisen tapauksessa käyttöönotto edellyttää toimintamenetelmien luomista ja toiminnan jatkuvaa kehittämistä.

4 KEHITTÄMISTYÖTÄ VAPAAEHTOISTYÖN KONTEKSTISSA

Tulevaisuudessa työssäkäyvien, veroja maksavien henkilöiden prosentuaalinen määrä väestössä vähenee. Sosiaali- ja terveystalouden tuottaminen vie nykyisten kuntien taloudesta ison osan. Vaikka tulevaisuudessa palvelujen tuottajana toimii maakunta kuntien sijaan, palveluiden tuottamiseen tarvitaan uudenlaisia ratkaisuja. Valtakunnallisen kuntajohdolle suoritetun kyselyn mukaan jopa noin 80 % vastaajista arvioi, että palvelutarpeen kasvusta selvittäään vain lisäämällä vapaaehtoisten ja omaisten vastuuta palveluista (Pihlaja 2010, 20). Tarvitaan monipuolisia palvelumuotoja ja vaihtoehtoisia palveluntuotantoa.

Veronmaksajien vähetessä tarvitaan uudenlaisia toimintatapoja ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin tukemiseen. Maakunnalliset sosiaali- ja terveystaloudet luovat tulevaisuudessa uudenlaiset organisaatiot ja laajemmat toimintaympäristöt. Tarvitaan selkeää strategiaa, jossa työntekijäkeskeisestä työskentelystä siirrytään osallisuuden vahvistamiseen ja vapaaehtoistoiminnan lisäämiseen niissä työtehtävissä, joissa se on mahdollista. Nämä yhteiskunnalliset muutokset olivat myös yksi alku sysäys myös Riihimäen kaupungin vapaaehtoistyön kehittämiseen. Valtion tulevaisuusselonteossa todetaan (Oksanen 2017, 9), että tulevaisuudessa työn ja ei-

työn, tuottajuuden ja kuluttajuuden, yrittäjyyden ja palkkatyön väliset rajat hämärtyvät. Kun nämä keskeiset yhteiskunnan rakenteet, kuten veropohja tai sosiaaliturvajärjestelmämme asiakaspohja muuttuvat, lainsäädäntöön sekä ammattiyhdistysliikkeen ja edunvalvonnan rooliin kohdistuu uudistamispainetta. Vapaaehtoistyössä nämä rajojen murrokset ovat näkyvissä. Odotukset kolmannen sektorin avusta kansalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä ovat kasvaneet. Samalla kuitenkin tarvitaan asennemuutosta, jotta työtä voidaan jakaa uudella tavalla, turvaten samalla asiakkaiden edunvalvonta.

Vaikka kunnan yhteistyöllä järjestöjen kanssa olisikin pitkät ja tutut perinteet, toimintaympäristön muuttuessa on paikallaan kirjoittaa auki ne tavoitteet ja toimenpiteet, joilla yhteistyötä järjestöjen kanssa halutaan pitkällä aikavälillä rakentaa. Tarvitaan tiivistettyä yhteistyötä eri toimialojen kanssa. (Pihlaja 2010 103–104.) Yhteistyötä rakennettaessa tarvitaan myös selkeitä linjanvetoja. Toimiakseen hyvin vapaaehtoistoiminta tarvitsee toimivat rakenteet ja riittävät toimintaedellytykset. Pienissä yksiköissä voimavarat eivät mahdollista näiden rakenteiden luomista ja ylläpitämistä. Vaikka usein toisin luullaan, vapaaehtois- ja järjestöyhteistyö vaatii myös resursointia. Kuten seuraavassa alaluvussa on luettavissa, annettu taloudellinen panos kuusinkertaistuu vapaaehtoistyössä. Ilman taloudellisia resursseja työ ei onnistu.

4.1 Vapaaehtois- ja järjestöyhteistyö Suomessa

Vapaaehtoistyön tekemisen määrä on lisääntynyt Suomessa jatkuvasti. Kansalaisareenan, HelsinkiMission ja Kirkkohallituksen teettämästä tutkimuksesta ilmenee, että joka kolmas suomalainen tekee vapaaehtoistyötä. Euroopan mittakaavassa Suomessa tehdään vapaaehtoistyötä runsaasti, kuten muissakin pohjoismaissa. Yksi vapaaehtoinen teki keskimäärin 18 tuntia kuukaudessa vapaaehtoistyötä vuonna 2015. Tuntimäärä on lisääntynyt vuodesta 2010. Vapaaehtoistyötä tehtiin lähes 170 000 henkilötyövuotta, kun lukema oli 146 000 vuonna 2010. (Kansalaisareena 2015.)

Työelämän monimuotoisuus on lisännyt vapaa-aikaa ja tarjoaa työikäisille ihmisille mahdollisuuden vapaaehtoistyöhön. Vuorotteluvapaalla olijat, osa-aikaista työtä tekevät tai ptkätyöttöminä olevat voivat hakeutua vapaaehtoistyöhön. Tällöin vapaaehtoistyötä tehdään yleensä määräaikaaisesti työelämän tauon tai vapaan ajan. Kullekin sopiva vapaaehtoistyö olisi löydettävä nopeasti ja sen tekeminen aloitettava ilman pitkiä koulutuksia, muuten käytettävissä oleva aika on jo mennyt ohi.

Tutkimusten mukaan suomalaiset myös haluaisivat osallistua nykyistä enemmän vapaaehtoistoimintaan. Paljon voimavaroja, osaamista ja hyvää tahtoa jää realisoitumatta. Tähän vaikuttavat monet syyt. Osallistuminen ei toteudu puutteellisen tiedonkulun, organisoinnin, rakenteiden,

koulutuksen, työntekijäkeskeisen kulttuurin ja asenteiden vuoksi. (Kansalaisareena 2015.)

Eliniän pidentyessä ihmiset ovat yhä terveempiä eläkeiässä. He ovat suuri voimavara vapaaehtoistyöntekijöinä. Euroopassa ikäihmisten elämäänsä tyytyväisillä, terveillä ja korkeasti koulutetuilla ihmisillä on tapana hakeutua vapaaehtoistyön pariin. Näin ollen eläkeikäisissä, korkeasti koulutetuissa ihmisissä on valtava tieto- ja taitoreservi käytettävissä vapaaehtoistyön kentällä. (Siisiäinen & Kankainen, 2009, 132.)

Suomalainen järjestökenttä on muuttunut ja on yhä muuttumassa. Kun iäkkäät vapaaehtoiset toimivat usein vahvasti aatteellisten ja hierarkkisesti organisoituneiden keskusjärjestöjen, piirijärjestöjen ja niiden jäsenyhdistysten jäsenenä, nuoret toimivat moninaisten elämäntapayhdistysten parissa. (Harju 2010, 37, 166–167.) Useimpien ihmisten kohdalta uhrautuvan vapaaehtoistyön aika on ohi. Vapaaehtoistyöstä etsitään enemmän omien henkilökohtaisten arvojen, tarpeiden ja intressien tyydytystä. Vapaaehtoinen haluaa selkeää tietoa siitä, mitä hyötyä hänen tarkasti valikoidusta työpanoksestaan on. Monet vapaaehtoiset ovat kiinnostuneita projektimaisesta työskentelystä, jolla on selkeä alku ja päätepiste. Leo Stranius, joka on tutkinut epämuodollista kansalaistoimintaa nykyajassa, toteaa edellisten ilmiöiden lisäksi, että sitoutuminen on vähentynyt ja julkisuushakuisuus on lisääntynyt. Uusia kansalaistoimijoita ei kiinnosta järjestöille tyypillinen hallinnointityö, vaan autonomia. Näin ollen vapaaehtoistoimintaa ei voida kannustaa kaupungin toimesta vain tukemalla institutionalisoituneita järjestöjä. (Heikkala 2000, 76; Stranius 2009, 139–163.)

Vapaaehtoistyöntekijöiden monimuotoistuminen haastaa vapaaehtoistyön koordinoinnin. Sen on oltava nykyistä monikanavaisempaa ja joustavampaa. Perinteisen järjestötoiminnan vähetessä haasteina voivat olla myös vallan ja vastuun epämääräisyys ja heikko tavoitteellisuus. Tarjoamalla monenlaisia toimintamahdollisuuksia vapaaehtoisten joukkoa pystytään kasvattamaan nykyisestään. Erilaisia toimintoja ja organisaatioita tarvitaan vapaaehtoistyön kentällä. Uudet yhdistykset ovat usein pieniä, niin jäsenmääriltään, toimintakapasiteeteiltaan kuin budjeteiltaan, ja ne ovat isoja yhdistyksiä tehokkaampia yhdistysaktiivien tuottajia, eli ne kykenevät hyvin muokkaamaan jäsenyyden aktiiviseksi toiminnaksi. Suuret, moniportaiset, palkkatyöntekijöitä omaavat yhdistykset kykenevät taas tehokkaampaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. (Siisiäinen & Kankainen 2009, 100–101.) Suuret organisaatiot pystyvät myös pieniä yhdistyksiä paremmin hyödyntämään hankerahoituksia.

4.2

Vapaaehtois- ja järjestöyhteistyön hyödyt yhteiskunnassa

Vapaaehtoistyön palkkana ei tarvitsisi olla pelkästään auttamisesta seuraavaa mielihyvää. Parhaillaan Suomessa taistellaan työttömien aktivoin-

timallista. Olisiko vapaaehtoistyö yksi työmuoto, jolla pitkäaikaistyötön voisi todistaa aktiivisuutensa? Tämän kaltainen vapaaehtoistoiminta toisi haasteita vapaaehtoistyön koordinoinnille. Se lisäisi vapaaehtoistyöntekijöiden määrää, mutta saattaisi tuoda toiminnan piiriin vapaaehtoisia, joiden motivaatiot eivät liittyisi itse vapaaehtoistyön tekemiseen.

Iso-Britanniassa on käsite Big Society. Mallissa pyritään osallistamaan ihmisiä paikallistasolla, heitä kannustetaan huolehtimaan itse enemmän suvustaan, lähiyhteisöstään ja asuinalueestaan. Taustalla on ajatus, että ihmiset myös tietävät itse paremmin, mihin asioihin pitää puuttua, milloin ja miten ongelmia ratkaistaan sekä millaisia ja miten palveluita on syytä järjestää. Malli tiivistää yhteistyötä kansalaisten toiminnan ja yhteiskunnan tukipalveluina annettavien toimien välillä. (Kiiski Kataja 2012.)

Suomessa sukupolvet asuvat pitkien etäisyyksien päässä toisistaan. Voisiko Iso-Britannian kokeilu nimeltä CareBank toimia meillä? Tässä toimintamallissa vapaaehtoiset keräävät pisteitä auttamalla lähialueen apua tarvitsevaa arjen pienissä asioissa. Pisteitä voi käyttää saamalla vastalahjan, esimerkiksi omille vanhoille vanhemmilleen apua toiselta vapaaehtoiselta kaukana omasta asuinpaikasta. Tämä malli tukee ihmisten mahdollisuutta asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään ja täydentää yhteiskunnan antamia palveluita. (Kiiski Kataja 2012.)

Kansalaisaktiivisuus on myös asenteellinen ja opittava asia. Aktiivisilla kansalaisilla on pienempi riski syrjäytyä. Vapaaehtoistoimintaan osallistumisella on tutkitusti moninaisia hyvinvointivaikutuksia. Se antaa konkreettisia osallisuuden ja tarpeellisuuden kokemuksia ja kasvattaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Taloustutkimuksen teettämästä kyselystä ilmenee, että 32 prosenttia suomalaisista on täysin samaa ja 39 prosenttia joksikin samaa mieltä siitä että ”lapsia ja nuoria pitäisi kasvattaa vapaaehtoistyöhön osana koulujärjestelmää”. (Rahkonen 2015.) Aktiivisella yhteistyön rakentamisella voidaan vaikuttaa siihen, että esimerkiksi paikallisten terveydenhuolto-oppilaitosten kanssa tehdään yhteistyötä vapaaehtoissektorilla. Ammatillisen koulutuksen suuntautuessa yhä enemmän työelämälähtöiseksi vapaaehtoistyön kenttä sosiaalipalveluissa tarjoaa oivan oppimiskokemuksen esimerkiksi ikäihmisten ja vammaisten kanssa toimimisesta.

Vapaaehtoistyön kansantaloudellisten vaikutusten mittaamista tarvitaan vapaaehtoistyön arvon esille nostamiseksi ja esimerkiksi myös yhteiskunnan varojen resursoimiseksi tehokkaasti. Vapaaehtoistyöstä on tehty viime vuosia useita tutkimuksia. Opintotoiminnan Keskusliitto ry tilasi vuonna 2010 Ruralia-instituutilta tutkimuksen, jonka tarkoituksena on laskea eräiden järjestöjen piirissä tehdyn vapaaehtoistyön kansantaloudellinen vaikutus. Tutkimuksessa neljän järjestön valtakunnalliseksi vapaaehtoistyön työmääräksi muodostui yhteensä runsaat 10,7 miljoonaa tuntia. Tämä vastaa runsaan 6 700 henkilötyövuoden työpanosta. Tässä tapauksessa vapaaehtoistyön kansantaloudellinen arvo nousee keskimää-

rin noin 132 miljoonaan euroon, mikä vastaa esimerkiksi noin 20 000 asukkaan kunnan käyttötalousmenojen loppusummaa. Vapaaehtoistyön työtuntien keskimääräisenä tuntihintana käytettiin 12,44 euroa. Vapaaehtoistyöstä järjestöille aiheutuneiden kustannusten keskiarvo yhtä työtuntia kohti oli 1,93 euroa. Jos verrataan järjestöjen vapaaehtoistyön yhteenlaskettua kansantaloudellista arvoa yhtä työtuntia kohden vastavaan alkuperäiseen arvoon yhtä työtuntia kohden, on ero keskimäärin 6,5-kertainen. Yhdellä sijoitetulla eurolla saadaan siten noin kuusinkertainen tuotos yhtä työtuntia kohti laskettuna. (Laasanen 2011,19.)

Tulos antaa hyvän kuvan vapaaehtoistyön kansantaloudellisesta vaikutuksesta ja merkityksestä. Tuloksesta käy myös ilmi, että vapaaehtoistyö vaatii toteutuakseen resursoinnin. Pelkällä hyvällä tahdolla ei tehdä edes vapaaehtoistyötä. Kuntien tai tulevan SOTE- alueen tuki kannustaa ihmisiä mukaan järjestöjen toimintaan ja vapaaehtoistyöhön, mikä lisää ihmisten välistä kanssakäymistä ja vahvistaa yhteisöllisyyttä ja sosiaalista pääomaa. Nämä erittäin tärkeät yhteisön ominaisuudet eivät synny ja säily itsestään, vaan niiden eteen on investoitava, myös taloudellisesti. (Pihlaja R. 2010, 103.)

Kolmannen sektorin määrittelemisen on hyvin kirjavaa. Kolmannen sektorin ja järjestöjen toiminnan laajentumista entistä merkittävämmäksi palvelujen tuottajaksi ollaan hyvin monta mieltä. Toisaalta tarvitaan uudenlaisia tapoja toimia ja uusia palveluntuottajia, toisaalta ei pidetä tarkoituksenmukaisena nykyisten kuntien ammattitehtävien siirtämistä kolmannelle sektorille. Ristiriitaisia ajatuksia aiheuttaa myös vapaaehtoistyön kehittäminen yhteistyössä palvelujen tuottajien kanssa, jotka ovat yrityksiä, joiden omistajana on kansainvälisiä pääomasijoitusyhtiöitä. Niiden ensisijaisena intressinä on raha ja sijoitetun pääoman tuotto. Miten vapaaehtoinen kokee ilmaisen työpanoksensa mielekkyyden tällaisen yrityksen yhteistyönä? Aikaisemmin, pienissä kunnissa, ihmiset ovat saattaneet motivoitua vapaaehtoistyöhön myös tukeakseen omaa yhteisöään sen kamppaillessa talousvaikeuksissa, hyvinvointipalveluita on tuotettu yhdessä. Sosiaali- ja terveystalouden markkinoiden avautuessa tulevassa maakunnallisessa mallissa, suuret yritykset ovat yhä enemmän palvelujen tuottajina.

4.3 Riihimäen kaupungin Vapaaehtoiskeskus Virsu

Koska Kumppanuustalon kehittämisen lähtökohdat olivat Vapaaehtoiskeskus Virsun toiminnan kehittämisessä ja laajentamisessa, kerron siitä tässä luvussa. Keskus on perustettu 2009 Riihimäen kaupungin Koti- ja vanhuspalveluiden sekä paikallisten järjestöjen toimesta. Se sijaitsee Riihimäen keskustassa ja on auki joka arkipäivä kello 9-15. Virsu tarjoaa kohtaamispaikan ikäihmisille mukavan yhdessäolon merkeissä. Virsun toimintana koordinoidaan myös erilaisia vapaaehtoisten toteuttamia tukimuotoja kotona asuville ikäihmisille sekä kehitetään erilaisia tapahtumia ja

tempauksia yhdessä eri toimijoiden kanssa. Vapaaehtoisia oli kirjoilla vuoden 2016 lopulla noin 130 henkeä. (Virsun toimintakertomus 2016.)

Virsun toimintaa organisoii vapaaehtoistoimikunta, joka koostuu Virsussa toimivien yhdistysten edustajista, seurakunnan edustajasta sekä kaupungin työntekijöistä. Virsussa käy keskimäärin päivittäin noin 25-30 henkeä. Vuonna 2016 käyntejä oli noin 5600. Käyntimäärät ja toimintojen määrä on kasvanut jokaisena toimintavuotena. Vapaaehtoiskeskuksen tilat ovat käyneet ahtaiksi. (Virsun toimintakertomus2016.)

Koti- ja vanhuspalveluilla on siis vilkkaasti toimivaa vapaaehtoistyötä, joka laajentuakseen tarvitsisi lisää resursseja sekä tilojen että muiden resurssien osalta. Yhteistyöllä, osaamista ja muita resursseja kokoamalla vapaaehtoistyön kasvu voisi jatkua ja laajentua palvelemaan yhteisesti koko kaupungin sosiaali- ja terveystalouden sektorilla. Samalla luodaan pohjaa tulevan sote -yhteistyön rakenteille vapaaehtoistyön osalta.

5 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tässä luvussa käsitellään ensin opinnäytetyön lähtökohtia sekä Kumppanuustalon perustamisen tavoitteita. Toisessa aluvussa tarkastellaan opinnäytetyön evaluoivaa näkökulmaa sekä tutkimuksellisen kehittämisen käsitettä. Kolmannessa aluvussa käsitellään opinnäytetyön tavoitteita tutkimuskysymyksiä ja käytettyjä aineistonkeruumenetelmiä. Kuvaan myös kehittämispöytäselityksen organisoitumista.

5.1 Kumppanuustalon kehittämisen lähtökohdat ja tavoitteet

Työskentelyn Riihimäen kaupungin vanhuspalveluissa toiminnan ohjaajana ja työtehtäviini kuuluu muun muassa vapaaehtoistyön kehittäminen. Vanhuspalveluissa vapaaehtoistyön laajetessa ja tarpeiden lisääntyessä, resurssien tarve lisääntyi. Jotta toiminta voisi laajeta entisestään, tarvitaan suuremmat kokoontumistilat. Tarvitaan myös eri sektorien yhteistyön kehittämistä sekä kaupungin palveluiden sisällä että kolmannen sektorin ja yritysten kanssa.

Kaupungissa oli samanaikaisesti meneillään myös eri toimialojen kehittämishankkeita. Perhepalvelut etsivät perhekeskukselle tiloja ja vammais- palvelut halusivat kehittää myös vapaaehtoisten palveluita. Vanhuspalveluiden vapaaehtoiskeskuksen tilat ovat käyneet ahtaiksi. Seurakunnan ja vanhusväestön kanssa tekevien yhdistysten yhteistyö on vilkasta. Aikuis- sosiaalityön haaveena on luoda uusia toimintamalleja kotouttamiselle ja työllistymiselle. Hämeen Setlementti aloitti kaupungissa hankkeen, jossa tavoitteina on mm. seudun yhdistysten, kuntien sote-palvelujen ja tule-

van maakunnan yhteistyön kehittäminen niin, että syntyy pysyviä rakenteita, verkostoja ja toimintamalleja.

Työnantajani toive oli saada perustamissuunnitelma vapaaehtois- tai monitoimikeskukselle. Kehittämistyössä ensimmäisenä tavoitteena oli perustamissuunnitelman laatiminen monitoimikeskukselle. Perustamissuunnitelman laatiminen monialaisena yhteistyönä asetti monenlaisia haasteita. Pienessä kaupungissa sopivien yhteistyökumppaneiden löytäminen ei ollut helppoa. Työntekijät ovat perustyössään uupuneita ja kiireisiä, joten kehittämistyölle oli välillä vaikea löytää voimavaroja ja aikaa, työryhmän toimintaan sitoutumine oli joillekin vaikeaa. Eri toimialojen, yhteistyökumppaneiden ja henkilöiden toiveiden ja tarpeiden yhteen sovittaminen vaatii kompromisseja. Vallan ja vastuun jakaminen eri toimijoiden kesken vaatii keskusteluja ja sopimuksia.

Kehittämistyön toisena tavoitteena oli virkamiesten ja poliittisten päättäjien tuen saaminen perustamiselle. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi tehtävä toimenpide oli tiedon tuottaminen. Haasteena oli tiedotuskanavien löytäminen niin, että kiireiset virkamiehet ja poliittiset päättäjät lukevat heille lähetetyt informaatiot tai tulevat paikalle kuuntelemaan informaatiota. Resurssit kaupungissa ovat niukat ja lakisääteisten palveluiden tuottaminen vie helposti kaikki resurssit. Tarvitaan rohkeutta ja ennakkoluulottomuutta tuottaa jatkossa palveluita totutuista poikkeavalla tavalla. Tarvitaan osittaista asennemuutosta.

Uudenlaisia palveluja ja yhteistyötä kehitettäessä on ensin rohkeasti ideoitava laaja-alaisesti suuria suunnitelmia, jotta jotain uutta voi syntyä. Taidelähtöiset menetelmät toimivat työkaluina ideoiden tuottamisessa. Ideointivaiheen jälkeen oli konkretisoitava resursseihin sopivat suunnitelmat. Luovassa prosessissa lopputulos ei voi olla tiedossa, muuten prosessi ei ole luova ja uutta tuottava. Tavoitteena oli luova prosessi. Matkalla oli tekijöitä joita ei osattu ennakoida. Oli myös tekijöitä, joihin minun tietoni ja taitoni hankkeen vetäjänä eivät riittäneet. Niissä tilanteissa minun oli käännäyttävä muiden puoleen ja löydettävä apua. Kaikkia tehtäviä lopputulokseen pääsemiseksi en myöskään osannut ennakoida. Niiltä osin suunnitelma muuttui hankkeen edetessä.

Perustamissuunnitelman tekeminen taidelähtöisillä ja toiminnallisilla menetelmillä vaatii työaikaresursseja työryhmiin osallistuvilta. Kehittämistyöpajan tiloina toimivat kaupungin omat tilat. Taidemuseon käyttö taideteoksineen mahdollisti taiteilijoiden töiden käyttämisen taidelähtöisten menetelmien osana. Työpajoissa käytetyt materiaalit työskentelyyn löytyivät helposti ja ne olivat vähäisiä.

5.2 Opinnäytetyön näkökulmat

Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja tutkimuksellinen kehittämisprosessi. Työpajojen aikana tehdyt havainnot ja tarpeet ohjasivat kehittämisprosessin etenemistä.

Opinnäytetyössäni minulla on evaluoiva näkökulma. Mäntysaari määrittelee opetusmateriaalissaan evaluoivasta tutkimuksesta seuraavaa. ”Evaluatio on jonkin asian tai toiminnan arvon, merkityksen tai ansion määrittelyä.” Evaluaatiotutkimuksessa, evaluaation kohde, arvioitava asia on jokin toimenpideohjelma, voimme puhua projektista. Tässä opinnäytetyössä evaluoiva näkökulma koskee tutkimuksia ja kokemuksia taidelähtöisen työskentelyn vaikuttavuudesta ja tuloksellisuudesta. Miten menetelmät toimivat ja vaikuttivatko ne toivotulla tavalla. (Korhonen 2011, 69; Seppänen-Järvelä 2004, 26-27.) Kuvaan taidelähtöisiä prosesseja, joita käytimme ja tarkastelen, miten menetelmät soveltuivat kehittämistyöhön ja asetettuihin tavoitteisiin.

Kun yhdistetään tutkimuksen ja projektitoiminnan periaatteita käytetään nimitystä tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Kehittämistoiminnan ja tutkimuksen suhde voidaan hahmottaa siten, että kehittämisessä sovelletaan tutkimuksen tietoa. Tutkimus tuottaa uusia asioita ja uutta tietoa, joita sovelletaan käytäntöön. Tässä opinnäytetyössä lähestytään tutkimuksellista kehittämistoimintaa kehittämisprosessin, toimijoiden osallisuuden ja tiedontuotannon näkökulmista. Kehittämistoimintaa tehtiin tutkimusavusteisesti. Lähtökohtana oli ajatus, jonka mukaan tutkiva työote ja tutkimukselliset asetelmat tuottavat lisäarvoa kehittämistoiminnalle. Vapaaehtoistyön kehittämisen tutkimukset loivat pohjan Kumppanuustalon kehittämiselle. Taidelähtöisten menetelmien teoriatieto tuki niiden käyttämistä kehittämisen välineinä tässä opinnäytetyö prosessissa. (Toikko & Rantanen 2009, 19.)

Tässä prosessissa kehitettiin sekä toimintatapoja että toimintarakenteita (Toikko & Rantanen 2009, 14). Toimintatavat kehittyivät uudenlaisten verkostojen muodostuessa kehittämistyön aikana. Kumppanuustalon ohjausryhmään kuuluvien ihmisten toimesta syntyi eri toimialojen yhteistyötä myös varsinaisen Kumppanuustalon katon ulkopuolella. Työryhmässä puhuttiin Kumppanuustalojen verkostosta Riihimäen seudulla. Yhteistyötä ja uudenlaisia toimintatapoja kehittyi. Toimintarakenteita kehitettiin suunniteltaessa Kumppanuustalon organisaatorakennetta.

5.3 Tavoitteet, tutkimuskysymykset ja aineistonkeruu

Kehittämistyön päätavoitteena oli kehittää Riihimäen kaupungilla tehtävää vapaaehtoistyötä laajentaen yhteistyöverkostoa. Prosessin aikana monitoimikeskuksen kehittämisestä muodostui Kumppanuustalon perus-

tamissuunnitelman luominen. Perustamissuunnitelmaa tehtiin taidelähtöisin menetelmin työpajoissa.

Tavoittelin taidelähtöisten menetelmien käyttämisellä Kumppanuustalon suunnitteluun innovatiivisia ideoita, joita ei olisi helposti muuten tavoitettu tai joiden tavoittaminen olisi kestänyt kauemmin. Pyrin luoman työpajoja, joihin olisi kiva tulla, jotka olisivat arjen toimistotyön ja puhekokousten lomassa virkistäviä, voimaa ja iloa antavia. Toivoin työskentelytapojen sitouttavan ihmisiä ryhmän kehittämispäämäärään.

Positiivisen mielialan ja mielekkään työskentelyn toivoin vaikuttavan hyvän yhteishengen syntyyn. Turvallisessa, hyväksyvässä ilmapiirissä on helpompi innovoida sellaisiakin ideoita, jotka aluksi saattavat kuulostaa kaukaa haetuilta tai toimimattomilta, mutta jotka johtavat asiaa eteenpäin tai synnyttävät uusia tapoja ajatella ja toimia. Kehittämistyö on pitkäjänteistä, monien ongelmien kohtaamista, jossa kohdataan välillä turhautumisen tunteita ja tarvitaan kykyä asennemuutoksiin. Toivoin taidelähtöisten menetelmien toimivan näiden tunteiden sanoittajina ja positiivisena alustana niiden käsittelyille.

Kehittämisprosessiin aikana tutkin taidelähtöisten menetelmien toimivuutta sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden kehittämistyössä. Keskeisiä käsitteitä ja teoriaa olen tutkinut lähdeaineiston avulla. Lähdeaineiston avulla kartoitin, mitä edellytyksiä taidelähtöisten menetelmien käyttäminen vaatii. Havainnoin työpajoissa lähdeaineistoon nojautuen, soveltuvatko taidelähtöiset menetelmät sosiaali- ja terveysalan kehittämistyöhön sekä minkälaisia olivat taidelähtöisten menetelmien tuomat lisäarvot ja hyödyt kehittämistyössä.

Aineistonkeruumenetelmä perustui pääasiassa työpajoissa havainnointiin. Työpajoissa kerättiin myös kirjallista palautetta työskentelykokemuksista taidelähtöisillä menetelmillä (liite 1.), Tutkimukseen vaikutti myös pitkä työkokemukseeni taidelähtöisten menetelmien käyttämisessä ryhmässä ja henkilöstölähtöisessä kehittämistyössä. Jokaisesta käyttämämme taidelähtöisestä menetelmästä työpajoissa syntyi tuotoksia, jotka myös toimivat tutkimusaineistonani. Työryhmien ja hallinnollisten kokousten keskusteluista laadittiin muistiot tai pöytäkirjat. Hankkeen vetäjänä laadin kumppanuustalon perustamissuunnitelmaa työn edetessä. Perustamissuunnitelma ja työryhmien tuotosten yhteenvedot lähetettiin asianosaisille kunkin tapahtuman jälkeen.

Kumppanuustalo hankkeen alkaessa Riihimäen kaupungin sotejohtoryhmä nimesi kehittämistyön ohjausryhmän. Sosiaali- ja terveyspalveluiden johtoryhmä linjasi ylimpänä tahona kehittämistyötä. Ohjausryhmä nimesi projektiryhmän. Runsaiden poissaolojen vuoksi ohjaus- ja projektiryhmät työskentelivät yhdessä. Alkuvaiheessa ryhmässä toimivat vanhuspalveluiden, aikuissosiaalityön, vammaispalveluiden, perhepalveluiden, kulttuuripalveluiden ja seurakunnan edustajat. Myöhemmin ohja-

usryhmä täydentyi nuorisotyön, Hämeen Setlementin ja paikallisten säätiöiden edustajilla joita olivat Hyria Säätiö, Inkilänhovi ja Kotokartanosäätiö, jotka toimivat terveys- ja sosiaalisektorilla.

Ryhmä kokoontui ensimmäisen vuoden aikana yhdeksän kertaa. Kokoukset olivat työpajoja, joissa työskenneltiin taidelähtöisin menetelmin työstäen perustamissuunnitelmaa. Työpajoissa määriteltiin yhdessä seuraavan työpajan työskentelyn tavoitteet. Vuoden aikana järjestettiin järjestö- ja kumppanuustreffit, joihin oli kutsuttuna kaikki yhdistykset ja järjestöt Riihimäen seudulta. Treffien tavoitteena oli tiedottaa Kumppanuustalo- suunnitelmasta ja löytää kiinnostuneita kumppaneita.

Käyttämämme taidelähtöiset menetelmät tuottivat aineistoa, johon oli helppo palata jälkeenpäin aineiston analysointivaiheessa. Usein aloitimme tapaamiset taidelähtöisillä menetelmillä ja lopuksi työskentelimme työpajoissa myös perinteisesti keskustellen. Muokkasin ennalta valmisteliani ohjaussuunnitelmia kunkin tilanteen mukaan. Esimerkiksi, jos näytti siltä, että keskustelulle oli varattava enemmän aikaa kuin olin etukäteen suunnitellut, saatoin jättää joitakin etukäteen varaamiani menetelmiä toteuttamatta.

Pyrin luomaan positiivisen mielikuvan työpajatyöskentelystä myös kutsujen visualisoinnilla. Tavallisten asialistojen sijaan tein työpaja kutsuja joiden kuvat liittyivät kulloinkin käsiteltävään aiheeseen tai käytettävään menetelmään.

6 TYÖPAJAT JA KÄYTETYT TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT

Ihmiset havainnoivat, oppivat ja työskentelevät yksilöllisesti. Aisteihin perustuvissa oppimistyyleissä ihmiset on jaoteltu kolmeen erilaiseen oppimistyyliin: auditiiviseen (kuuloaisti), visuaaliseen (näköaisti) ja kinesteettiseen (koko vartalon liikkeitä) (Jyväskylän yliopisto 2018). Vaikka kirjallisuudessa puhutaan tässä kohtaa oppimistyyleistä, ovat samat asiat päteviä myös kehittämistyössä. Taidelähtöiset menetelmät palvelevat hyvin eri tyyppisiä ihmisiä, koska menetelmät tarjoavat moniaistisia toimintoja.

Auditiiviset ihmiset hahmottavat asiat kuulemalla. Ääneen prosessoitu tapa, pienryhmäaktiviteetit ja keskustelut sopivat auditiiviselle ihmiselle. Visuaaliset ihmiset hahmottavat näkemällä. Kuvat ja kaaviot auttavat ja oma ja toisten kuvallinen ilmaisu koskettavat. Kinesteettisille ihmisille tekeminen ja liikkuminen tukevat hahmottamista, asian haltuunottoa, ymmärtämistä ja innovointia. Draama tarjoaa tähän hyviä kanavia. (Jyväskylän yliopisto 2018). Monenlaisilla aisteilla toimittaessa jokainen työpajan jäsen voi käyttää omia vahvuuksiaan ja löytää uusia virkistäviä tapoja toimia omissa työyhteisöissään.

Työpajoissa käytimme muiden työskentelytapojen ohella erilaisia visualisoinnin keinoja. Näin saimme kulloinkin kehittämisen kohteena olevat vaiheet näkyviksi. Visualisoinnin välineinä käytimme valmiita kuvia ja taideteoksia. Näin näkyvää asiaa voidaan kommunikoida. Se herättää mielikuvia ja miellelyhtymiä, jotka johtavat uusiin ideoihin. Visualisointia haettiin elementeillä, jotka herättävät tunnelmia ja tunteita. Näin kehitettävät palvelut Kumppanuustalossa olivat aistittavissa ja kuvailtavissa mielikuvina. Työpajan jäsenet asettuivat välillä Kumppanuustalon käyttäjän rooliin ja teimme harjoitteita aistien avulla.

Kehittämistyöryhmässä olevat ihmiset olivat kaikki korkeasti koulutettuja ja he ovat tottuneita tekstin tuottajia, siksi käytin menetelmänä runsaasti erilaisia luovan kirjoittamisen menetelmiä. Ajattelin, että luovaan kirjoittamiseen oli aluksi helpompi heittäytyä, kuin kuvalliseen ilmaisuun tai draamaan.

Työskentelimme paljon tavoilla, joista syntyi jokin tuotos, kirjoitus, kuva tai kollaasi, joihin voimme palata tarpeen vaatiessa. Tuotos myös edesauttoi kaikkien osallisuutta paremmin kuin keskustelu. Keskustelussa hiljaiset eivät ehkä käytä niin paljon puheenvuoroja kuin nopeasti reagoivat mielipiteen muodostajat. Työpajoissa jokainen teki oman tuotoksensa aiheesta ja välillä tehtiin yhteistuotoksia.

Työpajoissa työskentely oli poikkitaiteellista. Samassa pajassa käytimme monista eri taidesuunnista sovellettuja menetelmiä. Työskentelimme myös niin, että olimme ensin taiteen vastaanottajia ja taiteilijoiden teoksista syntyneillä tunteilla ja ajatuksilla prosessoimme kehittämistyötä.

Seuraavissa alaluvuissa kerron työpajasta ja niissä käytetyistä menetelmistä. Työpajat ja menetelmät on kuvattu siinä järjestyksessä, jossa työskentelymme eteni. Ensimmäisessä tapaamisessa esittelin idean ja Riihimäen kaupungin sote-johtoryhmän toiveet ja tavoitteet projektille. Kuvaukseni alkaa toisesta tapaamisesta, työpajasta, jossa taidelähtöinen työskentelymme alkoi. Työpajamme kestivät kahdesta tunnista kolmen tuntiin. Työskentelytavat syntyivät tavoitelähtöisesti. Jokaiseen työpajaan oli asetettu tavoitteet, joista kyseisessä työpajassa toivottiin syntyvän tuloksia. Tulokseen pääsemiseksi ideoin siihen sopivat taidelähtöiset menetelmät. Työpajoissa oli myös muita tavoitteita, joita emme toteuttaneet taidelähtöisillä menetelmillä ja joita en ole tähän auki kirjoittanut. Tällaisia olivat esimerkiksi seuraavan tapaamisen tavoitteiden laatiminen, verkostojen yhteystietojen kartoittaminen jne. Käytän tekstissä aluksi termiä keskus, koska ajatus kumppanuustalosta kehittyi prosessin myötä. Keskus-sanaa käytin suunnittelun alkuvaiheessa.

6.1 Oven avaus monitoimikeskukseen

Työpajan tavoitteena oli luoda toiminnallisia mielikuvia keskuksesta asiakaslähtöisesti. Taidemenetelminä olivat luova kirjoittaminen ja kollaasi

sekä tulevaisuuden unelmointi. Asiakslähtöisyyden ajatuksena tässä pajassa oli se, että keskuksen käyttäjä ajattelee, toimii, liikkuu, näkee, kuulee, haistaa, tuntee, kysyy ja vastaa (Niemi & Seddiki 2017).

Pöydällä oli paljon kortteja, joissa oli kuvia ovista. Jokainen valitsi oven, jonka haluaisi avata keskuksen. Valinnat näytettiin toisille ja kerrottiin perustelut. Perusteluissa kävi ilmi toiveita ja ajatuksia tarpeista, joita keskuksen odotettiin täyttävän. Jatkossa kukin kirjoitti yhden adjektiivin vastauksena esittämiini kysymyksiin (alla olevat kysymykset) sekä lyhyen perustelu, miksi tämä adjektiivi oli valittu ja mihin toimintoon keskuksessa adjektiivi liittyi.

Työpajaan osallistujille tehtäväksiänto oli seuraavanlainen: Kun avaat oven unelmiesi keskuksen, jossa kaikki on ideaalista:

Mitä ääniä kuulet?

Mitä haistat?

Minkä värin näet?

Minkä maun maistat?

Minkä materiaalin aistit?

Minkä tunteen koet?

Kirjoita lisäksi lyhyesti kenet kohtaat?

Kun keskus on ollut toiminnassa kaksi vuotta ja esittelet keskusta, mistä olet ylpeä?

Kirjoittamisen jälkeen jokainen kertoi mitä on kirjoittanut. Jakaminen kirjoitti lisää ideoita ja loi herkullisia mielikuvia.

Kun kaikkien tekstit oli luettu ja niitä kommentoitu, teksteistä tehtiin ryhmätyönä moodboard eli kollaasi. Kollaasin teossa käytettiin maaleja, liituvärejä ja lehti leikkeitä. Kollaasin tekemisen aikana keskustelu kävi vilkkaana. Työpajan vetäjä kirjoitti ylös pääkohtia keskustelusta. Ovikortteista syntyneiden tekstien kirjoituksia syvennettiin puheissa ja lisää mielikuvia ja ideoita syntyi.

Myöhemmin kokosin kunkin kirjoituksista keskeisiä toimintaan liittyviä tarpeita ja toiveita yhteiseksi muistioksi.

6.2 Vision luominen

Työpajan tavoitteena oli luoda visio keskuksista. Taidemenetelminä käytettiin sanataidetta ja luovaa kirjoittamista.

Kuulumiset vaihdettuamme keskustelemme mikä on visio. Tarkastelimme yhdessä viimeksi tekemäämme kollaasia ja muistelimme keskusteluja. Teimme yhteenvedon siitä, minkälainen mielikuva keskuksista muodostui. Visio tehtiin niin, että jokainen sanoi vuorotellen yhden sanan, niin

että muodostuu kokonainen järkevä lause. Visio pyöri ringissä monta kierrosta ympäri, kunnes se oli toivotunlainen. Visio kirjoitettiin ylös.

Visoin määritelmänä käytimme seuraavaa: Visio on tavoitetila, unelma, mutta se on myös realistinen ja tavoitteellinen kuva tulevaisuudesta. Se vetoaa sekä ajatteluun että tunteisiin ja ohjaa strategiaa visioon pääsemiseksi.

Keskustelujen tuloksena totesimme, että tuotos viittaa Kumppanuustaloon. Kumppanuustalon visioksi muodostui seuraava: Kumppanuus-talo on esteetön, matalan kynnyksen kutsuva monimuotoinen tila, joka on kaikkien saatavilla. Puitteet luovat mahdollisuuden yhdessä olemiseen ja toimimiseen. Kumppanuustalon perustamissuunnitelma liite 2.

Tämän jälkeen jokainen kirjoitti värikkäille paperiliuskoille mitä on tapahtunut, jotta tähän (visioon) on päästy? Mitä toimenpiteitä oli pitänyt tehdä, mistä on pitänyt luopua jne. Yksi asia kirjoitettiin yhdelle liuskalle. Sitä mukaan, kun liuskoja valmistui, ne koottiin yhteiseksi poluksi, joka johti valmiiseen Kumppanuustaloon. Työskentelyn aikana ei puhuttu, vain luettiin toisten kirjoittamia polun osia ja kirjoitettiin lisää askelmia sen mukaan, mitä toisten kirjoittamat askelmat herättivät.

Tämän jälkeen kirjoitettiin tajunnanvirta-tekniikalla tulevaisuudesta taaksepäin tarkasteltuna: Ketkä/mitkä tahot ovat olleet kehittämässä Kumppanuustaloa eri polun vaiheissa. Kirjoitelmat jaettiin. Keskusteltiin siitä, mitkä tahot kutsutaan kehittämisryhmään mukaan ja miten tiedotetaan muille tahoille kehittämistoimista.

6.3 Kumppanuustalon tilat ja toiminnot

Työpajan tavoitteena oli luoda ryhmän työskentelyyn turvallinen ja luova ilmapiiri sekä tehdä perustamissuunnitelmaan resurssien osiota tilojen ja toimintojen osalta. Taidelähtöisinä menetelminä olivat draama ja luova kirjoittaminen.

Pöydällä oli matkalaukullinen pieniä esineitä muun muassa nukkekodin kalusteita. Jokainen valitsi esineen, joka kertoi hänen työstään. Valittu esine kuitenkin annettiin ennalta tietämättä vasemmalle puolelle istuvalle henkilölle. Tämän keskustelukierroksen tavoite oli tutustuttaa ryhmäläisiä syvemmin toisiinsa ja selkeyttää kunkin toimialan tavoitteita kumppanuustalosuunnitelmassa. Kun työn kuvasta ja oian työalan tavoitteista kumppanuustalon suhteen on puhuttu, jokainen kirjoitti vierustoveriltaan saamaansa esineeseen liittyen vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

Mihin toimintaan esine voisi liittyä Kumppanuustalossa?

Mihin laajempaan kokonaisuuteen tämä toiminto liittyy?

Mitä kyseinen toiminto tuottaa?

Mitä resursseja kyseinen toiminta edellyttää? Tila, henkilöresurssi, tuki-toimet...

Kirjoitukset luettiin ääneen ja keskusteltiin.

Sen jälkeen tehtäväksi oli, että kirjoita lyhyesti:

Mitä palveluja kukin toivoi oman toimialansa tuottavan keskuksessa?

Mitä tiloja toiminnot vaativat?

Kirjoitukset luettiin ja keskusteltiin.

Keskustelua heräsi myös siitä, ollaanko perustamassa palvelukeskusta vai vapaaehtoiskeskusta. Rajauksia ja kiteytyksiä tehtiin synnytettyihin ideoihin.

Myöhemmin kokosin kirjoituksista ja muistiosta perustamissuunnitelmaan tilaresurssitarpeita sekä talossa tarjottavia palveluita ja toimintoja.

6.4 Henkilöstö, rahoitus, organisaatorakenne

Tässä työpajassa tavoitteena oli tehdä perustamissuunnitelmaa henkilöstö- ja rahoitusresurssien osalta. Organisaatorakennetta ei ollut asetettu tämän työpajan tavoitteeksi, mutta se syntyi yllättäen innovatiivisen keskustelun seurauksena. Taidelähtöisinä menetelminä olivat kollaasi ja draama.

Kumppanuus edellyttää antamista ja jakamista. Aloituskokouksen tehtäväksi oli: Kerro parillesi, toisen organisaation henkilölle, mitä oma organisaatiosi tarjoaisi kumppanille ja toiselle organisaatiolle.

Pöydällä oli paljon erilaisia lehdestä leikattuja tuolien kuvia. Henkilöstöresurssien osalta valittiin niin monta tuolia, kuin Kumppanuustalolle ajateltiin tarvittavan henkilöstöä erilaisiin tehtäviin. Tuolit liimattiin paperille. Kuvien alle kirjoitettiin vastuualueita, joita kullakin työntekijällä Kumppanuustalossa tulisi oleman.

Lähtökohta nykyisissä palveluissa oli kaupungin tuottamaa. Keskusteluisa oli todettu, että tulevaisuudessa palveluiden tarve kasvaa ja tarvitaan kumppaneita palveluiden tuottamiseen. Työryhmässä olevien kaupungin työntekijöiden ei ollut kuitenkaan helppoa ajatella mistä voidaan luopua tai mitä nykyisistä palveluista joku muu taho voisi tuottaa. Kumppanuiden perusajatukseen liittyy tavoitteiden ja riskien jakaminen. Kumppaneiden tulee tietää omat sekä toisten vahvuudet ja odotukset, jotta yhteistyö on hedelmällistä. Tästä syystä samalla, kun työnkuvaan Kumppanuustalon henkilöstölle luotiin, keskusteltiin annetuista kysymyksistä: Voiko joitakin vastuualueita jakaa jollekin toiselle kumppanille? Mitä kumppaneille tarjotaan? (Tämän kysymyksen taustalla on ajatus yhdistysohjelmien kehittämisestä kaupungin ja seurakunnan kesken. Mitä kaupunki tai seurakunta voi antaa yhdistykselle ja toisin päin?)

Seuraavaksi siirryttiin resurssikartan tekemiseen. Pöytä oli peitetty paperilla. Paperin päällä oli iso maalattu reikäleipä, joka oli tarkoitus jakaa ra-

hoituksen osioihin. Leipä oli tarkoitus leikata osiin esim. tilavuokra, henkilöstökulut, toimintamäärärahat. Ryhmä mietti mahdollisimman luovasti mitä vaihtoehtoja on, jos rahat riittävät vain puoleen tarvittavasta rahoituksesta. Miten katetaan loput kulut? Mistä voidaan saada tuloja? Miten kuluja voidaan jakaa? Mitä kumppaneita tarvitaan? Mitä kumppaneille tarjotaan?

Innovatiivinen keskustelu siirtyi henkilöstön ja rahoituksen myötä myös organisaatorakenteeseen. Työpajaan osallistujat piirsivät impulsiivisesti suurelle paperille vaihtoehtoisia rakenteita tulevalle organisaatiolle ja toimijoille. Yhdessä piirtäminen synnytti ja kiteytti kaksi vaihtoehtoista organisaatorakennetta. Kumppanuustalon perustamissuunnitelma liite 2.

6.5 Kumppanuustalosuunnitelman syventäminen ja selkeyttäminen

Työpajan tavoitteena oli prosessien syventäminen ja selkeyttäminen, ajateltujen prosessien epäkohtien esille nostaminen sekä tavoitteiden kirjastaminen. Kokoonnuimme Riihimäen Taidemuseossa. Taidelähtöisinä menetelminä olivat taiteen vastaanottaminen sekä luova kirjoittaminen ja piirtäminen.

Kehittämistyössä on välillä suvantovaiheita, tuntuu että asiat eivät etene, epäusko valtaa alaa. Työryhmän työskentelyssä oli nähtävissä tällaista turhautumista. Siksi oli tarpeellista kartoittaa ajatuksia, luoda suuntaa tulevalle ja kiteyttää suunnittelua.

Riihimäen taidemuseossa oli Tuomas A. Laitisen ja Joonas Laakson teos nimeltä Vaihe/Phase 2017. Teos koostui lasiveistoksista pimeässä tilassa, jossa heijastettu valo loi seinille liikkuvia kuvia. Teoksen taustalla on ajatus prosesseista, jotka jäävät usein näkymättömiksi, mutta joiden luonnetta on mahdollista tarkastella erilaisten välittäjien kautta (Riihimäen Taidemuseo 2017.) Työpajaan osallistujat olivat teoksen kanssa samassa tilassa, teosta katsottiin hetken hiljaa. Sitten jokainen piirsi tai kirjoitti ajatuksenvirta tekstinä Kumppanuustalon prosesseista.

Tehtäväksiantona oli kirjoita tai piirrä:

Minkälaisia prosesseja Kumppanuustalon toiminnan käynnistämisessä ja toiminnassa tarvitaan?

Miten onnistuneet prosessit näkyvät?

Mitkä prosessit sinua huolestuttavat?

Tekstit kiteytettiin kahteen lauseeseen, kun niitä jaettiin keskustelussa. Teksteistä ja ajatuksista keskusteltiin, vedettiin johtopäätöksiä jatkon kehittämistä varten.

6.6 Kumppanuustalon esikuva

Työpajan tavoitteena oli tutustua Hämeenlinnan Kumppanuustalon syntyyn ja toimintaan sekä tutustua Riihimäellä alkaneeseen Hämeen Setlementin Meidän Häme -hankkeeseen. Taidelähtöisenä välineenä oli lyhyt virittävä draamaharjoitus, patsas. Harjoituksessa jokainen seisoi silmät kiinni. Teimme lyhyen paikkaan ja aikaan orientoivan rentoutumisen jonka jälkeen jokainen ajatteli Kumppanuustaloa, sen synnyttämiä tämän hetkisiä ajatuksia ja tunteita. Jokinen valitsi mielessään yhden adjektiivin, joka kuvasi kumppanuustaloa omissa ajatuksissa. Sen jälkeen jokainen teki kehostaan patsaan adjektiivin ja ajatuksensa mukaan. Jokaisen patsaat katsottiin ja jokainen kertoi adjektiivinsa.

6.7 Kyllä Kumppanuustalolle

Työpaja oli Riihimäen Taidemuseolla. Työpajan tavoitteena oli tuoda esiin asenteita ja esteitä prosessin eteenpäin viemiselle sekä mahdollisten kumppaneiden kartoittaminen. Taidelähtöisinä menetelminä oli taiteen vastaanottaminen sekä luova kirjoittaminen ja piirtäminen.

Taidemuseolla oli näyttely nimeltä Kyllä. Näyttelyn nimi ja ajatus olivat helposti sovellettavissa työpajan tavoitteisiin. Näyttelyn esitteessä näyttelyä oli esitelty seuraavanlaisesti: ” K y l l ä ” on myöntävä vastaus kysymykseen. Kyllä kokemukselle, elämälle, tunteelle tai teolle. Spontaani hyppäys =riski, välitön innostus, läsnäolo ja improvisoidun käsikirjoituksen seuraava sivu. Kyllä edustaa avoimuutta, uteliaisuutta ja rohkeutta. Kun ”ei” merkitsee kieltäytymistä ja yritystä pysäyttää, kyllä tarttuu kysyjää kädestä. Se on viisikirjaiminen huudahdus yhteisöllisyyden ja seikkailun puolesta. Myöntävä vastaus on myös riski.” (Näyttelyesite, Kyllä – Suomen Kuvataidejärjestöjen Liiton vuosinäyttelyn 2017). Esitteen ajatukset olivat hyvin sopivia myös Kumppanuustalon kehittämiseen ja sen toimintaan.

Jokainen työpajan jäsen sai kirjallisena kysymyksiä, joihin tuli vastata. Näyttelystä valittiin teos, joka kuvasi tai puhutteli Kumppanuustalo -ajatusta ja Kyllä - sanan sanomista. Apukysymykset olivat seuraavanlaisia: ”Millaisille asioille täytyy sanoa KYLLÄ, jotta Kumppanuustalo syntyy? Mille sinä olet jo sanonut, mikä on muuttunut prosessin aikana? Mitä siitä syntyy kun sanotaan KYLLÄ? Mikä on seuraava sivu Kumppanuustalo hankkeessa, kun olemme sanoneet KYLLÄ? Etsi teos joka kuvaa näitä ajatuksiasi.”

Kun jokainen oli valinnut teoksen ja kirjoittanut tai piirtänyt ajatuksiaan ylös, kierrettiin kunkin valitseman työn luona ja keskusteltiin ajatuksista.

6.8 Järjestö- ja kumppanuustreffit

Puolen vuoden työskentelyn jälkeen järjestimme järjestötreffit sekä kumppanuustreffit, joihin oli kutsuttu kaikki Riihimäellä toimivien yhdistyksien ja järjestöjen edustajat.

Treffien tavoitteina oli

- tiedottaa yhdistyksille ja järjestöille Kumppanuustalosuunnitelmasta.
- tuottaa ideoita yhteistyön ja verkostoitumisen lisäämiseksi
- tuottaa ideoita siitä minkälaista hyvinvointia lisäävää toimintaa Kumppanuustalo sekä tiiviimpi verkostoituminen voisivat tuottaa ja mitä yhdistykset voivat tehdä sen tuottamiseksi
- saada tietoa yhdistysten ja järjestöjen tarpeista suhteessa tilaan, yhteistyöhön, toimintaan
- saada tietoa, onko/minkälaisia resursseja yhdistykset ovat valmiita panostamaan Kumppanuustaloon.
- löytää yhteistyökumppaneita

Ensimmäisillä treffeillä, Kumppanuustalon suunnitelmien esittelyn jälkeen, toteutimme Learning cafe -menetelmällä tiedonkeruuta ja keskustelua. Osallistujat (noin 60 henkeä) jaettiin viiden hengen ryhmiin. Ryhmät kiersivät pöytiä, joissa oli kussakin kysymyksiä vastattavaksi liittyen Kumppanuustaloon. Osallistujat kirjoittivat vastauksensa kaikkien nähtäväksi pöydällä olevaan isoon paperiin ja siirtyivät seuraavaan pöytään. Pöytiä oli kahdeksan. Kaikki ryhmät kiersivät kaikki pöydät. Kussakin pöydässä oli Kumppanuustalon ohjausryhmän jäsen vetämässä keskustelua ja kuulemassa käytyjä keskusteluja. Pöydissä olivat seuraavat kysymykset.

1. Jos Kumppanuustalo olisi olemassa ja avaisit sen oven, mitä tulisit sinne tekemään?
2. Maksaako yhdistys nyt rahallista vuokraa kokoontumistilasta? Tuottaako yhdistyksenne palveluita tai muuta aineetonta korvausta nykyisen kokoontumistilanne vuokra vastaan, minkälaisia?
3. Mitä yhdistyksenne toiminta vaatii tilalta, jossa toimitte? Koko, välineet, esteettömyys jne.
Minkälaisia resursseja yhdistyksenne toisi Kumppanuustaloon? Osaaminen, välineet, henkilöstö, tilavuokra jne.
4. Minkälaista hyvinvointia lisäävää toimintaa Kumppanuustalo voisi tuottaa Riihimäkeläisille? Mitä edustamasi yhdistys voisi tehdä sen tuottamiseksi?
5. Mitä yhteisiä konkreettisia tavoitteita eri toimijoilla voisi olla, vaikka toiminta tapahtuu eri toimipisteissä? Mitä yhdistyksenne hyötyisi verkostoitumisesta, yhteistyöstä muiden toimijoiden kanssa?
6. Minkälaisia palveluita/hyötyä/iloa yhdistyksenne tuottaa kaupunkilaisille? (Vertaisryhmät, luennot, tiedon lisääminen, fyysisen tai sosiaalisen toimintakyvyn lisääminen...)
7. Miten yritykset voisivat olla mukana Kumppanuustalon toiminnassa?

8. Missä asioissa yhdistyksenne voisi lisätä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa?

Minkälaista monisukupolvista toimintaa yhdistyksellänne on/voisi olla?

Treffien jälkeen tehtiin vielä sähköinen kysely, jossa tarkensimme tilan tarpeita, resursseja ja halukkuutta osallistua Kumppanuustaloprojektiin. Treffien palautteissa oli toiveena, että yhdistysten toiminnoista haluttaisiin kuulla enemmän, jotta mahdollista yhteistyötä voitaisiin lisätä.

Toisilla treffeillä toteutimme hissi-puheita. Hissipuheiden tavoitteena oli yhdistysten ja muiden osallistujien toiminnan esittely. Hissipuhe tarkoittaa lyhyttä, informatiivista, innostavaa puhetta, tässä tapauksessa omasta yhdistyksestä tai palveluntuottajasta. Hissipuheen valmistelemiseen käytettiin kymmenen minuuttia. Puheet tehtiin ensin kirjallisena, jotta niistä saatiin kyllin ytimekkäitä ja ydinasiat sisältäviä. Kirjalliset tuotokset kerättiin treffien lopussa talteen, jotta Kumppanuustalon työryhmälle voitiin koostaa yhdistysten ja muiden toimijoiden toiminta-ajatukset.

Hissipuheiden teossa olivat apuna seuraavanlaiset apukysymykset:

Yhdistyksesi /toimialasi nimi?

Yhdistyksesi/toimialasi päätehtävä? Kenelle, mitä

Miksi yhdistyksenne toimintaan kannattaa tulla mukaan?

Miksi yhdistyksenne on hyvä kumppani toiselle yhdistykselle tai kaupungin toimijalle?

Osallistujat jaettiin viiden hengen ryhmiin. Jokaisessa ryhmässä jokainen puhui hissipuheensa. Hissipuhe oli yhden minuutin mittainen. Kussakin ryhmässä oli kaupungin tai seurakunnan työntekijä. Ryhmiä vaihdettiin kerran ja kukin puhui puheensa myös uudessa ryhmässä. Tieto levisi hyvin, sillä kahdeksan tahon edustajat kuulivat esitetyn puheen. Hissipuheiden jälkeen ryhmissä sovittiin spontaanisti yhteistoiminnoista jatkossa.

6.9 Työpajojen työskentelyissä tehdyt havainnot ja päätelmiä tuotoksista

Tässä luvussa tarkastelen sitä, miten menetelmät soveltuivat kehittämistyöhön kussakin työpajassa asetettuihin tavoitteisiin, esittelen joitakin havaintojani työpajojen työskentelyistä ja kerron, mitä havainnoin tuotoksista.

Ensimmäisessä työpajassa toteutettu ovikorttityöskentely toi aistit ja tunteet helposti havaittaviksi. Nämä loivat helpon lähtökohdan toimintojen suunnitteluun. Tekstiä syntyi runsaasti. Kirjoituksista oli helposti poimitavissa tulevan keskuksen toimintoja, käyttäjäprofiileja, työntekijöiden rooleja sekä keskuksen tilaan liittyviä tarpeita. Aisteihin vetoava mielikuvaharjoitus nopeutti ja helpotti ideointiprosessia. Syntyneet mielikuvat keskuksista olivat monen tasoisia. Tämä kävi ilmi myös keskustelusta, jota käytiin kollaasia tehdessä. Kirjoittamiseen oli pienempi kynnys tarttua,

kun väreihin ja kuvalliseen ilmaisuun kollaasia tehdessä. Työskentely sujui joutuisasti, työpaja tuotti runsaasti tulosta. Työskentelyn jälkeen osallistujat olivat iloisia ja innostuneita.

Edelliskerralla tehty kollaasi toimi hyvin seuraavassa Visio-työpajassa mieleen palauttajana. Vision työstäminen ringissä keskitti huomion tehokkaasti asiaan. Visio muotoutui nopeasti. Aiheesta ei puheissa rönsyilyt ja se oli tämän tekniikan ansiota. Pahvilapuilla portaita tehdessä valmiiseen Kumppanuustaloon pääsemiseksi työskentelyohje oli, että ei keskustella. Keskustelua kuitenkin syntyi. Toimenpiteitä visualisoiva menetelmä toi esiin tärkeitä asioita, kuten sen, että jostain on luovuttava, että uutta voidaan synnyttää. Portaisiin on helppo palata myöhemmin ja täydentää kohtia, joita kehittämistyö vaatii. Portaista voi myöhemmin myös nähdä, onko kehittämistyö kulkenut ajateltuun suuntaan. Tässä kehittämistyössä näin oli käynyt. Työskentely nosti esiin yhteistyökumppaneiden ja verkostoitumisen tarpeen. Tajunnanvirtatekstit olivat konkreettisia ja saman suuntaisia monella kirjoittajalla. Ideat alkoivat jo realisoitua.

Kolmanteen työpajaan tuli uusia jäseniä. Pikkutavarat toivat esittäytymiskierrokseen iloa ja konkreettista visualisointia. Kun esittäytyminen tehtiin, tietämättä ennakoita toisen valitsemasta esineestä, se pakotti pois totutuista kaavoista. Ilo purki jännitteitä ja loi hyvää ilmapiiriä. Toisen valitsemasta esineestä johdettu toiminta, jota halusi Kumppanuustalossa tulevaisuudessa toteutettavan oli vaikeammin perusteltavissa kuin itse valitusta esineestä. Tämä toi tehtävään haastetta, mutta kaikki selviytyivät siitä hyvin. Tehtävä pakotti käyttämään enemmän luovuutta ja astumaan totutuista itsestäänselvyyksistä pois. Kirjoituksista oli helposti jälkeenpäin poimittavissa Kumppanuustalon perustamissuunnitelmaan suunnitellut toiminnot ja niiden vaatimat tilat.

Edellisessä työpajassa oli jo vähän mietitty toimintoihin tarvittavaa henkilöistöä. Tuoli on vahvasti symbolinen vallan ilmentäjä. Lehdestä leikattujen tuolien kuvat konkretisoivat ja personoivat henkilöstön tehtäviä, taitoja ja ominaisuuksia. Kun osallistujat keskustelivat tulevan keskuksen henkilöstötarpeista, minkälainen tuoli valitaan kullekin henkilölle, arvokas vai arkinen, räiskyvä vai perinteinen, välittyi puheista myös arvoja. Työskentelyssä kävi ilmi myös se, että työpajaan osallistujilla oli erilaisia käsityksiä siitä, miten paljon vastuuta ja valtaa voidaan antaa vapaaehtois-toimijoille. Reikäleipä on puolestaan vanha symboli rahalle. Työryhmällä oli tiedossa kaupungin panostama budjetti tulevalle kumppanuustalolle ja se, että ilman kumppaneita Kumppanuustalo ei synny toivottuna konkreettisenä talona. Reikäleivän leikkaaminen tarvittaviin osioihin toi konkreettisesti esiin rahoituksen eri osa-alueet.

Organisaatorakennetta ei ollut asetettu tämän työpajan tavoitteeksi, mutta se syntyi yllättäen innovatiivisen keskustelun seurauksena. Osallistujat alkoivat piirtää pöydällä olevalle suurelle paperille vaihtoehtoja erilaisista organisaation rakenteista selventääkseen puheitaan. Piirroks

johtivat toisiin ja kohta olikin kaksi vartenotettavaa vaihtoehtoa syntynyt. Tämä hetki oli erinomainen esimerkki taidelähtöisten menetelmien voimasta synnyttää ideoita ja ruokkia innovatiivisuutta ja kiteyttää ideoita konkreettisiksi toiminnoiksi.

Mahdollisuus pitää työpaja Riihimäen Taidemuseossa avasi työskentelytilaisuuden käyttäen myös taiteilijoiden töitä taidelähtöisen menetelmän lähtökohtana. Perustamissuunnitelma oli saatu hyvään vaiheeseen ja oli aika kartoittaa seuraavat askeleet kehittämistyössä. Työskentelyn tulokset eivät tuoneet apukysymyksistä huolimatta esiin selkeitä prosessien polkuja, mutta esiin tuli seuraavia askeleita. Esille nousi turhautumisen tunteitakin siitä, että nyt pitäisi päästä askel eteenpäin ja löytää kumppaneita, jotta puuttuvia resursseja voitaisiin jakaa. Tuotosten tekstit olivat kuitenkin positiivisempia kuin oli odottanut. Taidemuseo koettiin itsessään työpäivää virkistäväksi työpajapaikaksi, toiseksi maailmaksi arjen työkiireiden keskellä. Työpajan tavoitteisiin päästiin niin, että seuraava askel, järjestötreffit, ja nimen vaihdoksen jälkeen, kumppanuustreffit, saatiin suunniteltua.

Riihimäellä oli alkanut merkittävä yhteistyöhanke Kumppanuustaloa ajatellen ja yksi työpajan aika käytettiin tutustumiseen Hämeenlinnassa toimivan vastaavan taloon. Koska työryhmässä oli nähtävissä mielestäni uupumusta sekä henkilökohtaisessa elämässä, työtehtävissä että Kumppanuustalo-hankkeessa teimme lyhyen harjoituksen, joka kertoi lyhyesti sen hetkisistä ajatuksista Kumppanuustalosta. Harjoituksessa jokainen ajatteli Kumppanuustaloa, sen synnyttämiä tämän hetkisiä ajatuksia ja tunteita. Jokainen valitsi mielessään yhden adjektiivin, joka kuvasi Kumppanuustaloa omissa ajatuksissa. Sen jälkeen jokainen teki kehostaan patseen adjektiivin ja ajatuksensa mukaan. Adjektiivit olivat positiivisia: innostunut, toivo, ilo, innostus, pöhinä, virkeä, välittäminen, aktiivisuus, odotuksen tunne, päättäväisyys ja innostus, toiveikkuus, odottava, ystävällisyys ja lämpö. Adjektiivien positiivisuus yllätti minut ja luuloni väsymisestä Kumppanuustalo-hankkeessa olikin väärää tulkintaa.

Taidemuseolla toteutettu Kyllä Kumppanuustalolle -työpaja saavutti tavoitteensa hyvin. Tehtävä loi toivoa ja toi esiin mieltä askarruttavia ajatuksia ja ehdotuksia siitä, mikä on kehittämistyön seuraava askel. Tehtävä synnytti jopa upeita kiteytyksiä ja ajatelmia kehittämisestä, jotka sopivat hyvin myös Kumppanuustalo -hankkeeseen. Työpajalaisilla oli kyky tavoittaa syviä taideteosten synnyttämiä ajatuksia liittyen Kumppanuustalon kehittämiseen ja toimintaan.

Järjestötrefeillä toteutettu Learning Cafe -menetelmä tuotti paljon tietoa, monelta eri taholta runsaassa tunnissa. Tieto jäi myös kirjallisena kerättäväksi suunnitteluryhmän tietoon. Menetelmä koettiin mielekkääksi. Kaikki osallistuivat ja olivat aktiivisia.

Kumppanuustreffeillä pidetyn hissipuheen tekeminen tuntui aluksi joistakin osallistujista hieman vaikealta, mutta toisten tuella se onnistui hyvin. Apukysymykset myös auttoivat puheen laadintaa. Osallistujissa oli paljon ikäihmisiä, joille toiminta tuntui aluksia vieraalta. Tilaisuuden lopuksi osallistujat pitivät toimintaa mukavana, tehokkaana ja mielenkiintoisena. Oman edustamansa tahon tiedot he kokivat tehokkaasti kerrotuksi muille, mutta myös itselle kirkastui tekemisen ydin. Pienissä ryhmissä puhuminen oli helpompaa niille ihmisille, joita olisi jännittänyt isolle yleisölle puhuminen. Hissipuheiden jälkeen ryhmissä sovittiin spontaanisti yhteistoiminnoista jatkossa. Tavoitteet tiedon lisäämisestä ja verkostojen vahvistumisesta toteutuivat.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä projektissa, tälle ryhmälle, taidelähtöiset menetelmät soveltuivat hyvin kehittämistyöhön. Tavoitteeseen päästiin, perustamissuunnitelman oli valmiina sille asetetussa ajassa ja se täytti sille asetetut arviointikriteerit. Haasteena keskuksen toiminnan aloittamisessa oli saada keskuksen riittävät resurssit, löytää sopiva tila ja saada rahoitus. Näiden resurssien jakamiseksi haimme kumppaneita. Riihimäki on pieni kaupunki, jonka yhdistykset ja järjestöt ovat pieniä ja vähävaraisia. Palkattuja työntekijöitä on vain hyvin harvalla järjestöllä tai yhdistyksellä. Tätä kirjoittaessani haetaan edelleen kumppaneita, jotta saadaan rahoitus kuntoon sekä sopiva tila. Kummassakin asiassa uskon positiiviseen lopputulokseen.

Soveltuvatko taidelähtöiset menetelmät yleisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämiseen riippuu siitä, miten niitä käytetään. Taidelähtöiset menetelmät ovat usein vaikeasti kopioitavissa ja vaikeasti siirrettävissä toiseen tilanteeseen tai toisille ihmisille. Internetistä on löydettävissä monenlaisia taidelähtöisten menetelmien ohjeita. Jos puhutaan taidelähtöisten menetelmien työkalupakista, se voi antaa koko toiminnasta vääränlaisen kuvan ja odotuksen. Pelkkiä menetelmiä kopioimalla ei voida synnyttää aktiivista luovuuden tilaa, joka olisi kaikista ulkoisista vaatimuksista vapaa. Tällainen vaatimuksista vapaa ilmapiiri ja sisäinen tila tarvitaan, jotta taide voi toimia tunteita aktivoiden ja ideoita sekä kiteytyksiä synnyttäen. (Rönkä & Kuhalampi 2011, 33.)

Taidelähtöisten menetelmien mielekkyyttä välittyi toteutetuissa työpajoissa jatkuvasti esimerkiksi yksilöiden antamasta sanallisesta palautteesta, kehonkielestä sekä kirjallisista palautteista. Myös siitä, miten aktiivisesti työryhmän jäsenet osallistuivat taidelähtöisten menetelmien tekemisen sekä siitä, miten syvällisiä tekstejä ja pohdintoja syntyi, oli nähtävissä, että käytetyt menetelmät toimivat hyvin. Toki tuotoksista näkyi myös se,

että osallistujat olivat kykeneviä heittäytymään ja he olivat tottuneita itsensä ilmaisijoita sekä puhumalla sekä kirjoittamalla.

Tässä opinnäytetyössä tehdyn tutkimuksen perusteella en pysty varmuudella sanomaan, lisäävätkö käytetyt menetelmät todella luovuutta ja innovaatiokykyä eikä vertaamaan niiden hyötyjä verrattuna muihin menetelmiin. Havaintojen perusteella voin todeta, että taidelähtöiset menetelmät nopeuttivat varsinkin alkuvaiheessa ideoiden syntyä ja ne tuottivat runsaasti ideoita. Kumppanuustalon toiminnan ja resurssien suunnittelu tapahtui nopeasti. Vaikeampia asioita prosessissa olivat kumppaneiden löytäminen tarvittavien resurssien saamiseksi sekä kaupungin hidas ja byrokraattinen organisaatio.

Ne menetelmät, jotka nostivat esille tunteita ja aistien tuottamia mielikuvia, toimivat tehokkaasti. Taidelähtöisillä menetelmillä saatiin esille tunteita, jotka liittyivät kehittämiseen, omiin asenteisiin sekä myös Kumppanuustaloon. Tunteiden avulla oli helpompaa asettua Kumppanuustalon käyttäjien asemaan. Tunteiden avulla saatiin nopeasti ideoitua tunnelmia ja sen myötä visiota Kumppanuustalosta. Tunteiden ja mielikuvien esille nostamisessa auttoivat mielikuvitustehtävät, toisten luomat tekstit tai kuvat sekä ammattitaiteilijoiden teokset.

Usein keskustelu jatkui siitä mihin taidelähtöinen tuotos oli päättynyt. Joskus tuotokset synnyttivät tai kiteyttivät ideoita ja tuotosten tekeminen ryöpsähti uudelleen liikkeelle, kuten esimerkiksi siinä työpajassa, jossa loimme vaihtoehtoisia organisaatorakenteita. Toisilla on vahva visuaalisoinnin kyky, joka voi auttaa ryhmässä toimiessa muitakin hahmottamaan vaihtoehtoisia ratkaisuja. Tuotosten tekemisen aikana tekijän omat ajatukset kiteytyvät ja syntyy uusia oivalluksia. Tuotosta muille jakaessa muut saavat uusia oivalluksia ja syntyy positiivisen ideoinnin kehä. Taidevälineitä käyttämällä ihminen tuottaa asioita, joille ei ole aluksi ehkä sanoja. Työryhmän työskentelyssä oli nähtävissä, miten toisten ideat ja näkemykset synnyttivät oivalluksia. Ihmiset oppivat, ottavat vastaan ja prosessoivat asioita eri tavoilla, moninaisuuden rikkaus tulee esille.

Päivittäisestä työstään kuormittuneet sosiaalialan työntekijät kokivat taidelähtöisten menetelmien käyttämisen virkistävänä. Se oli arvioitavissa suullisista ja kirjallisista palautteista sekä työskentelyyn osallistuneiden innokkuudesta. Taidelähtöisten menetelmien hyvinvointivaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi yksilöön ja työyhteisöön on vaikeaa. Anna-Liisa Liikasen selvityksen mukaan arviointia vaikeuttavat yksiselitteisten indikaattorien puute, käsitteiden epäselvyys ja rajattu, usein tavoitehakuinen tarkastelutapa (Liikanen 2010, 58–64). Taidelähtöisten menetelmien vaikutuksista ja vaikuttavuudesta puhuttaessa on syytä avata käsitteiden erot. Vaikutukset ovat suoria merkkejä toiminnan seurauksista. Vaikuttavuuden muotoutuminen voi olla hidaskäyttöinen prosessi, sitä arvioidessa tarkastellaan halutun muutoksen tapahtumista. Vaikutukset kyllä ennakoivat tulevaa vaikuttavuutta. (Wallenius-Korkalo 2011, 49.) Tässä prosessissa oli

etukäteen tavoiteltu sitä, että työpajat olisivat virkistäviä työntekijöille, jotka istuvat paljon puhekokouksissa. Tämä tavoite toteutui suurimmaksi osaksi.

8 ARVIOINTI JA POHDINTAA

Kun taide tuodaan menetelmien avulla koettavaksi ja työväliseksi työpaikoille, voiko se hehkua ammatillisuuden rinnalla, vai viekö se uskottavuutta? Kokevatko sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset taidelähtöiset menetelmät vain piristykseksi päivään, huviksi työajalla vai voivatko taidelähtöiset menetelmät muuttaa työntekijöiden tapoja toimia, kehittää uutta ja luoda hyvinvointia? Terveysalan hoitotraditio perustuu vakavaan ammatillisuuteen, jonka on oltava uskottavaa ja joka on tehtäväkeskeisesti tarkoin säädeltyä. Terveystieteiden alan professionaalisuus on perinteisesti jäykkää ja hierarkkista. Miten helppoa hoitoalan ihmisten on heittäytyä taidesessioihin ja nähdä se ammatillisen osaamisen kehittämisenä?

Tavoitteenani oli tarjota työntekijöille miellyttäviä, voimauttavia, kokemuksia kehittämistyön pajoissa. Toivoin myös, että miellyttävät työskentelytavat olisivat sitouttaneet työntekijät kehittämisprosessiin ja tarjonneet elähdyttävän keitaan arjen kiireeseen. Tässä projektissa käytetyistä taidelähtöisistä menetelmistä pidettiin palautteiden ja havaintojen perusteella. Taidelähtöisiä menetelmiä olisin voinut käyttää toteutettua enemmänkin. Etukäteen jännitin sitä, kokevatko kiireisestä työstään aikaa raivanneet työntekijät taidelähtöiset menetelmät ja toiminnan näperteilyksi tai työajan haaskaukseksi. Tästä syystä painotin jokaisen kokoontumisen aluksi tavoitteita, jotka olimme yhdessä kullekin työpajalle määrittelleet edellisessä tapaamisessa. Harjoitteiden oli tarkoitus edesauttaa tulokseen pääsemisessä ja olla usein myös suoraan tuloksen tekemisen välineenä. Pelkoni osoittautui turhaksi, sillä työskentely koettiin mielekkääksi ja käyttämämme menetelmät olivat tuloksellisia. Jokaisen työpajan tavoitteet saavutettiin.

Taidelähtöisiä menetelmiä käytetään usein työntekijän tai työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen. Työssä jaksamista halutaan tukea tai työilmapiiriä parantaa. Honkasalo on todennut, että tutkimusten haasteena ovat kuitenkin usein vaikutusten tai tulosten todentaminen ja mittaaminen. Laadulliseen tutkimukseen sopivat indikaattorit ja mittarit puuttuvat, tai niitä on niukasti. Miten taiteen hyvinvointivaikutuksia tutkittaessa voidaan erottaa ulkoisten tekijöiden vaikutukset? Ihmisen hyvinvointi on monen tekijä summa, johon vaikuttavat työelämän lisäksi siviilielämän tapahtumat. Yksilöiden hyvin- tai pahoinvointi taas vaikuttaa työyhteisön ilmapiiriin. Taidelähtöisten menetelmien tutkimuksen vaikuttavuudessa haasteena on se, miten ottaa huomioon pitkäaikaiset vaikutukset. (Honkasalo 2013, 121–143; Honkasalo & Laukkanen 2015, 24–41.) Vaikutuksia on haastavaa asettaa mitattavaan muotoon. Tutkimustulokset eivät ole

muunnettavissa tilastollisin menetelmin numeerisiksi havaintoaineistoiksi ja analyyseiksi. Monet vaikutukset taidelähtöisten menetelmien käytöstä ovat suhteellisia, sillä kyseessä ovat ihmisten kokemukset, elämykset ja merkityksenannot, mikä heikentää vaikutusten tunnistamista (Opetusministeriö 2009). Erityisen haasteellista on hyvinvointivaikutusten mittaaminen työyhteisötasolla. Vaikutusten todentajia voisivat ehkä tällöin olla esimerkiksi rohkeuden, innovatiivisuuden, luovuuden tai ilon lisääntyminen. Edelleen tuloksena voi olla ihmissuhteet, jotka ovat aiempaa vapautuneempia ja luottamuksellisempia myös yhteisöllisyyden vahvistuminen korostuu. Kyse on yhteisön toimintakulttuurin muutoksesta parempaan suuntaan. (Wallenius-Korkalo 2011, 53.)

Edellä mainituista syitä tämä opinnäytetyö ei tuo vastausta, voimautuivatko osallistujat työpajoissa niin, että kokonaisvaltainen työhyvinvointi olisi lisääntynyt. Jos tavoitellaan kokonaisvaltaista työhyvinvoinnin lisääntymistä, olisi koko työyhteisöjen osallistuttava prosessiin ja työpajoihin olisi pitänyt olla useammin kuin kerran kuukaudessa, jotta niiden vaikutavuus olisi ollut suurempi. Osan työpajoihin osallistuneiden henkilöiden työyhteisöissä tehtiin työskentelyämme aikana, vuodessa, kaksi isoa organisaatiomuutosta, jotka vaikuttivat kyseisten henkilöiden toimenkuvaan. Iso muutos vie aina aluksi voimavaroja ja työhyvinvointi saattaa kärsiä.

Kuten edellä kirjoitin tutkimuksissa todetun, että hyvin toimiva innovatiivinen ryhmä sitoutuu kehittämiseen ja tavoitteisiin. Sitoutumista ei tässä työryhmässä tapahtunut kaikkien kohdalla. Osa kehittämissyöryhmän valituista henkilöistä ei osallistunut työpajoihin. Osallistujat eivät myöskään juurikaan olleet valmiita ottamaan kehittämistehtäviä vastaan tehtäväksi työryhmän kokoontumisten ulkopuolella. Ryhmän jäsenistä monet kokivat olevansa omasta perustehtävästään täysin kuormittuneita, eikä voimavaroja kehittämistyöhön tuntunut helposti löytyvän.

Omien työtaakkojen aiheuttama ahdistus tuli puheissa yhdessä vaiheessa monta kertaa työpajan ilmapiiriin mukaan, mikä ei edesauttanut positiivista innovatiivista ilmapiiriä. Osalla ryhmän jäsenistä oli myös henkilökohtaisen elämän kriisejä, jotka veivät voimavaroja. Jälkeenpäin ajatellen lisäämällä sellaisten taidelähtöisten menetelmien käyttöä, joka olisi purkanut ensin muun kuorman pois, olisi voinut löytyä lisää iloa työskentelyyn. Toisaalta käytettävissä oleva aika oli syytä fokusoida Kumppanuustalon perustamissuunnitelman tekemiseen. Se, että osallistujat toivat esiin taakkansa, oli kuitenkin osoitus siitä, että ryhmä koettiin riittävän turvalliseksi avautumiseen.

Sekä näissä työpajoissa tekemiäni havaintojen, että aikaisemman työkokemukseeni pohjautuen voin sanoa, että väsyneet, ehkä työstään turhautuneet työntekijät innostuivat hyvin työskentelystä. Alun ennakkoluulot tai varauksellisuus kariutuivat ja työskentely imi mukaansa. Muutokset ilmenivät ihmisten kehoissa, katseissa, puheissa ja toimintaan tarttumisessa. Jos työpajaan osallistujat olivat aluksi kädet puuskassa rinnallaan,

hiukan työpajan ohjaajaan selin kiertyneenä, katse lattiassa ja supattivat ehkä vierustoverilleen, oli palkitsevaa nähdä, kun katse ja vartalo kääntyi kohti ohjaajaa, katse kohosi, puhe lakkasi, kuuntelu alkoi, kädet putosivat alas kehoa suojaamasta ja osallistuminen alkoi. Tai, kun uupunut tai murheellinen työpajaan tulija lähti työpajasta hymyssä suin, iloryhtisenä.

Kehittämistoiminnan monessa vaiheessa innostus ja epäusko vuorottelivat. Aikaisemmat kokemukset, joissa jotakin on suunniteltu ja kehitetty suurella työllä eikä suunniteltu ollut toteutunut, saattoi kummitella epäuskona tähän kehittämisprosessiin työskentelyn taustalla. Ryhmän jäsenet epäilivät, että kaupungista ei löydy tarpeeksi poliittista tahtoa tai varoja Kumppanuustaloon resursoimiseen. Kehittämistoiminta oli pitkäjänteistä ja nopeampaa tuloksellisuutta ehkä odotettiin, mutta siihen olisi tarvittu useamman ihmisen aktiivista työpanosta.

Tottumus kaupungin tarjoamiin palveluihin vaatii asennemuutosta sekä asiakkaiden, omaisten että työntekijöiden parissa, jotta palveluja voidaan tarjota yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Sosiaalitoimeen liittyy paljon asiakkaiden haastavia elämäntilanteita ja haavoittuvassa asemassa olevia asiakkaita. On tarkan mietinnän paikka, minkälaiset tehtävät voidaan jakaa kolmannen sektorin kanssa. Joka tapauksessa tulevaisuuden verorahoilla nykyisen laajuista palvelua ei pystytä tuottamaan ja yhteistyötä omaisten ja vapaaehtoissektorin kanssa on kehitettävä.

Tuleva maakunnallinen sote-muutos asetti haasteita, kun kehittämisen alkuvaiheessa ei tarkkaan tiedetty, mitkä palvelut jäävät kaupungin toiminnaksi ja mitkä siirtyvät maakuntaan. Esimerkiksi vapaaehtoistyön sijoittuminen oli alkuvaiheessa työryhmän jäsenille epäselvää. Mietintää aiheutti myös se, minkälaisia sopimuksia voi solmia kolmannen sektorin kanssa ennen maakunnallisen sote-keskuksen perustamista.

Haasteena oli myös työryhmän jäsenten vaihtuvuus. Kun asioita lähdetään ideoimaan, ideoiden runsaus tuo mukanaan myös ideoihin laatua. Aluksi tarvitaan virittäytymistä, jotta ideat alkavat pursuta esiin, siten niitä aletaan karsimaan ja realisoimaan. (Lavonen & Meisalo.) Kun ryhmän jäsenet osallistuivat vaihtelevasti työpajoihin ja uusia jäseniä tuli prosessin eri vaiheissa mukaan, ihmisten ajatukset olivat eri vaiheissa. Toisten ideointi ryöpsähti vasta vauhtiin, kun toiset olivat jo edenneet realisoimaan syntyneitä ideoita. Uusien jäsenten mukaan tullessa kokoontumiselta vei aikaa myöskin se, että uusille jäsenille oli kerrottava suunnittelun lähtökohdat ja nykyinen vaihe.

Tämän kehittämisprosessin perusteella uskon taidelähtöisten menetelmien kykyyn luoda rentoutta ja iloa työpaikoille ja kehittämistyöhön. Ne voivat tarjota uudenlaisia rooleja ja tilan astua pois tutuista kangistavista rooleista. Kohderyhmä huomioiden ja ammattitaitoisesti vedettynä taidelähtöiset menetelmät voivat antaa uudenlaisia välineitä ja sisältöä kehittämistyöhön. Menetelmillä voidaan löytää oikopolkuja ideointiin, kitey-

tykseen, oivalluksiin ja sanoittamiseen, jotka ilman niiden käyttöä voivat olla vaikeampaa ja hitaampaa.

Koko yhteiskunnassamme tarvitaan taiteen uudenlaista arvostusta. Kykyä nähdä taidemenetelmät tuottavina välineinä sen sijaan, että ne olisivat vain virkistyspäivän välipala. Taidepiireissä tarvitaan asennemuutosta siihen, että taiteelle on sallittua muukin kuin sen itseisarvo. Sen käyttäminen välineenä ei halvenna taidetta. Taiteen sekä sosiaali- ja terveystalouden yhteistyötä tarvitaan lisää. Tarvitaan myös nykyistä enemmän osaamista ja ennakkoluulottomuutta taiteen soveltavassa käytössä. Asiasta on jo onneksi tehty paljon hankkeita ja julkaisuja. Toivottavasti tulevaisuudessa arki työkentällä voi roihahtaa täyteen liekkiin taidelähtöisten menetelmien avulla.

9 LÄHTEET

Harju, A. 2010. *Puheenvuoro kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta*. Helsinki. Sivistysliitto Kansalaisfoorumi.

Hautamäki, A. 2009. *Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä*. Teoksessa *Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä*. Opetusministeriön julkaisuja 30. Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto, 14 – 18.

Heikkala, J. 2001. *Järjestön strategia*. Tampere: Tampere University Press.

Heimonen, K. 2011. Taidelähtöiset menetelmät sosiaali- ja terveystalouden henkilökunnan arjessa – miten käy hyvinvoinnin, työn ja taiteen? Teoksessa *Taide käy työssä: Taidelähtöisiä menetelmiä työyhteisöissä*. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu, 37 – 47. Haettu 12.1.2018 osoitteesta http://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/files/2009/02/Taide_kay_tyossa.pdf

Higgins, J.M. 1994. *Creative Problem Solving Techniques: The Handbook of New Ideas for Business*. Florida: New Management Publishing Company, Inc.

Honkasalo, M.-L. 2013. Kulttuuri, terveys ja hyvinvointi – millä ehdoilla yhtälö on mahdollinen? Teoksessa *Turku 2011 - Tieteen Kulttuuripääkaupunki*. toim. J. Vahlo & S. Ruoppila. Turku: Turku 2011 Säätiö, 121 – 143. Haettu 20.1.2018 osoitteesta https://www.utu.fi/fi/yksikot/hum/yksikot/hktl/tutkimus/ktt/Documents/Tieteen_kulttuurip%C3%A4%C3%A4kaupunki_netti.pdf

Honkasalo, M.-L. & Laukkanen, A. 2015. *Osallisuus ja yhteisöllisyys*

hyvinvointia edistämässä. Taiteen ja kulttuurin vaikuttavuuden arviointi *EU-hankkeissa*. Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja. Kulttuuripolitiikan tutkimuksen seura r.y. Verkkojulkaisu, 24 –41. Haettu 12.1.2018 osoitteesta <https://kulttuuripolitiikantutkimus.fi/wp-content/uploads/2016/11/KPTVS2015.pdf>

Jansson, S-M. 2014. Mittaamattoman arvokasta? Taiteen ja kulttuurin vaikutustutkimuksia ja -metodologioita. Kokos-julkaisusarja 2/2014. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu. Jyväskylän yliopisto. Kielikompassi. Kielikeskus – opi oppimaan.

Järvensivu, A. & Koski, P. 2009. *Hyvä, parempi, innovaatio. Tutkimus organisatorisista innovaatioista, työelämän laadusta ja työn mielekkyydestä*. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta tutkimuksen instituutti. Työelämän tutkimuskeskus. Työraportteja 84/2009. Haettu 18.2.2018 osoitteesta <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65788/978-951-44-7722-5.pdf?sequence=1>

Kainulainen, K. 2009. *Itseohjautuva kulttuuri ja strateginen aluekehitystyö*. Teoksessa *Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä*. Opetusministeriön julkaisuja 2009:30, 26 – 35. Helsinki: Opetusministeriö Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto. Haettu 22.3.2018 osoitteesta <http://www.kulmat.fi/images/tiedostot/Artikkelit/opm30.pdf>

Kansalaisareena. *Vapaaehtoistyö Suomessa 2010 ja 2015*. Kansalaisareena, Helsinki Missio, Kirkkohallitus, Taloustutkimus. Haettu 28.12.2017 osoitteesta http://www.kansalaisareena.fi/Vapaaehtoistyö_Suomessa_2010ja2015.pdf

Kiiski Kataja, E. 2011. *Miten vapaaehtoistyö voitaisiin nähdä tuottavana työnä?* Sitra. Artikkelit. Haettu 3.1.2018 osoitteesta <https://www.sitra.fi/artikkelit/studiokysymys-5-ja-palkkatyon-ulkopuolinen-uusi-tyo-miten-vapaaehtoistyö/>

Kopakkala, A. 2005. *Porukka, jengi, tiimi*. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita.

Korhonen, S-M. 2011. Draaman puutetta Taidetekijät liiketoiminnan kentällä. Teoksessa *Taide käy työssä. Taidelähtöisiä menetelmiä työyhteisöissä*. Taika 2008-2011. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu Sarja C Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut, osa 74, 69– 83. Haettu 15.1.2018 osoitteesta http://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/files/2009/02/Taide_kay_tyossa.pdf

Kyllä – Suomen Kuvataidejärjestöjen Liiton vuosinäyttely 2017. Näyttelyesite. Haettu 20.3.2018 osoitteesta

<http://www.riihimaki.fi/tapahtuma/kylla-suomen-kuvataidejarjestojen-liiton-vuosinayttely-2017/>

Laasanen J. 2011. Vapaaehtoistyön kansantaloudelliset vaikutukset. Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Suomen 4H-liitto, Suomen pelastusalan keskusjärjestö, Suomen Punainen Risti. Helsingin yliopisto Ruralia-intituutti. Raportteja 70. Haettu 29.12.2017 osoitteesta www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja70.pdf

Laitinen, L. 2017. *Vaikuttavaa? Taiteen hyvinvointi vaikutusten tarkastelu*. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 46. Haettu 28.2.18 osoitteesta <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522166166.pdf>

Lavonen, J. & Meisalo, V. *Luovan ongelmanratkaisun löytötavat*. Opettajan koulutuslaitos. Matemaattisten aineiden opetuksen tutkimus- ja kehittämiskeskus. Malux kirjasto. Haettu 3.2.2018 osoitteesta <http://www.edu.helsinki.fi/malu/kirjasto/lor/main.htm>

Lehikoinen, K. & Vanhanen, E. (toim.) 2017 *Taide ja hyvinvointi Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen*. ArtsEqual. Taideyliopisto, Kokos-julkaisusarja 1/2017. Haettu 20.1.2018 osoitteesta https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/227963/Kokos_1_2017.pdf?sequence=4

Leivo, M. 2015. *Miten tällä eläis? Kannattavat ansaintalogiikat kulttuurisessa vanhustyössä 2014–2015*. Haettu 22.1.2018 osoitteesta www.myrskyryhma.fi/uploads/6/9/3/3/69335237/mte_2014_2015_loppuraportti.pdf

Levi, D. 2014. *Group Dynamics for Teams*. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.

Liikanen, A-L. 2010. *Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014*. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1. Helsinki: Opetusministeriö. Haettu 24.1.2018 osoitteesta <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75612/OPM1.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Meidän-Häme -hanke. Hämeen Setlementti. Haettu 25.1.2018 osoitteesta <https://www.innokyla.fi/documents/5619424/cc182b21-2aae-4da5-9efd-fc4d2608b259>

Mäkinen, P. & Raatikainen, E. & Rahikka, R. & Saarnio, T. 2009. *Ammattina sosionomi*. Helsinki. WSOY.

Mäntysaari M. *Johdantoa evaluaatiotutkimukseen*. Jyväskylän Yliopisto. Sähköinen PDF aineisto. Haettu 20.3.2018 osoitteesta <http://users.jyu.fi/~mmantys/evaluaatio1.pdf>

Nieminen, K. Kohtaamiskeskusteluista taidelähtöiseen työskentelyyn. Teoksessa *Taide käy työssä. Taidelähtöisiä menetelmiä työyhteisöissä*. Taika 2008-2011. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu

Sarja C Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut, osa 74, 35–36. Haettu 20.1.2018 osoitteesta http://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/files/2009/02/Taide_kay_tyossa.pdf

Oksanen, K. 2017. *Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon 1. osa Jaettu ymmärrys työn murroksesta*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 13a/2017, 9–10. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Haettu 20.21.2018 osoitteesta

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80036/13_17_tulevaisuusselonteko_osa1_FI.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Opetusministeriö 2009. *Vaikuttavuusindikaattorit kulttuuripolitiikan tietopohjan vahvistajina*. Opetusministeriön julkaisuja 57. Helsinki:

Opetusministeriö, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto. Haettu 26.2.2018 osoitteesta

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75631/opm57.pdf?sequence=1>

Pihlaja, R. 2010. *Kolmas sektori ja julkinen valta*. Kunnallisan Kehittämiskeskittö. Vammala. Haettu 28.1.2018 osoitteesta

kaks.fi/wp-content/uploads/2010/10/Kolmas_sektori_ja_julkinen_valta.pdf

Purokuru, V. 2016. *Taiteen menetelmät tutkimuksessa ja kehittämisessä*.

Teoksessa *Taiteen menetelmät kehittämisessä ja tutkimuksessa*. Esiselvitys. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 4/201, 12 – 21. Haettu 26.1.2018 osoitteesta

https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/tuvj_4+2016.pdf

Rantala, P. 2013. *Taidelähtöinen toiminta katalysaattorina ja näkyväksi tekijänä*. Teoksessa: *Taiteesta toiseen. Taidelähtöisten menetelmien vaikutuksia*. Rantala P. & Johansson, S-M. (toim.) Rovaniemi. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja, 91–103. Haettu 2.2.2018 osoitteesta

<http://theatreworks.fi/wp-content/uploads/2014/02/Nettiversio.pdf>

Rantala, P. 2011. Taidelähtöisiä menetelmiä työyhteisöihin: prosessianalyysi. Teoksessa *Taide käy työssä. Taidelähtöisiä menetelmiä työyhteisöissä*. Taika 2008-2011. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu

Sarja C Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut, osa 74, 65–69. Haettu 20.1.2018 osoitteesta http://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/files/2009/02/Taide_kay_tyossa.pdf

Rosenlöf, A-M. 2014. *Rakenteita ratkomassa, kulttuurisen seniori- ja vanhustyön käytäntöjä ja toimintamalleja*. Helsinki. Taiteen edistämiskeskus. Haettu 2.2.2018 osoitteesta http://www.taike.fi/documents/11580/137239/Rakenteita+ratkomassa_kulttuurisen+seniori-+ja+vanhustyon...2014.pdf

Rönkä, A.-L. & Kuhalampi, A. 2011. *Taide käy työssä: Taidelähtöisiä menetelmiä työyhteisöissä*. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu Sarja C Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut, osa 74, 10–15. Haettu 25.1.2018 osoitteesta http://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/files/2009/02/Taide_kay_tyossa.pdf

Rönkä, A-L & Kuhalampi, A. 2011. *Sanoilla yli sektorirajojen. Teoksessa Taide käy työssä: Taidelähtöisiä menetelmiä työyhteisöissä*. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu Sarja C Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut, osa 74, 30–34. Haettu 21.1.2018 osoitteesta http://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/files/2009/02/Taide_kay_tyossa.pdf

Siisiäinen, M. & Kankainen, T. 2009. *Järjestötoiminnan kehitys ja tulevaisuudennäkymät Suomessa*. Teoksessa *Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen*. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5, 90–138. Haettu 28.12.2018 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76188/omju.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Siltala, R. 2010. *Innovatiivisuus ja yhteistoiminnallinen oppiminen liike-elämässä ja opetuksessa*. Väitöskirja. Turun yliopiston julkaisuja sarja – SER. C TOM. 304. KMG Printworks – Turku 2010. Haettu 26.2.2018 osoitteesta <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/63301/AnnalesC304Siltala.pdf?sequence=1>

Stranius, L. 2009. *Epämuodollinen kansalaistoiminta. Järjestötoiminnasta kevytaktivismiin*. Teoksessa *Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen*. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5, 139–163. Haettu 28.12.2018 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76188/omju.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Suni, N. 2011. *Selvitystyö kulttuuripalvelujen hyödyntämisestä hoitoyksiköissä Uudellamaalla*. Uudenmaan taidetoimikunta. Haettu 29.1.2018 osoitteesta www.taike.fi/documents/10162/23725/loppuraportti_suni.pdf

Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia. Toimintaohjelman 2010–2014 loppuraportti. 2015. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:17. Haettu 3.1.2018 osoitteesta

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70355/URN_I_SBN_978-952-00-3578-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

THL (2018). Luovat menetelmät vahvistavat osallisuutta. Osallisuuden edistäminen. Heikommassa asemassa olevien osallisuus. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. Päivitetty 16.1.2018. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Haettu 3.2.2018 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/luovat-menetelmat-vahvistavat-osallisuutta>

Toikko, T. Rantanen, T. 2009. *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta Näkökulmia kehittämissprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon*. Tampere: Tampereen yliopisto. Haettu 23.3.2018 osoitteesta http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1&isAllowed=y%E2%80%99%E2%80%99

Työelämä 2020 –hanke. Työ- ja elinkeinoministeriö. Haettu 4.1.2018 osoitteesta http://www.tyoelama2020.fi/tietoa_hankkeesta

Työelämä 2020, 2012. *Työelämän kehittämissstrategia vuoteen 2020*. Työ- ja elinkeinoministeriö. Haettu 4.1.2018 osoitteesta http://www.tyoelama2020.fi/files/35/tyoelaman_kehittamisstrategia_final.pdf

Vehkaperä, U. 2013. *Innovatiivinen Tiimi*. Teoksessa *Innostu ja innovoi Käsikirja innovaatioprojektioipintoihin*. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisusarja Oiva-oppimateriaalit 1/2013, 64–83. Helsinki Unigrafia. Haettu 19.3.2018 osoitteesta http://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/TK/Julkaisut/pdf/2013_vehkapera_pirila_roivas_innostu_ja_innovoi_OIVA.pdf

Wallenius – Korkalo, S. 2011. Taiteen ja kulttuurin hyvinvointi vaikutuksia ja vaikuttavuutta. Vaikutuksia, vaikuttavuutta ja mittaamisen problematiikkaa. Teoksessa *Taide käy työssä: Taidelähtöisiä menetelmiä työyhteisöissä*. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu Sarja C Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut, osa 74, 48–54. Haettu 21.1.2018 osoitteesta http://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/files/2009/02/Taide_kay_tyossa.pdf

PALAUTEKOOSTE TYÖPAJASTA

1. Päästiinkö ryhmässä tähän kokoontumiseen laadittuun tavoitteeseen?
 - Visio luotiin. Hyvin meni.
 - Kyllä päästiin.
 - Päästiin
 - Tulin nopealla aikataululla, ihan en tavoitetta hahmottanut, ideointia kuitenkin oli paljon ja vetäjä varmasti ohjasi keskustelua tavoite mielessään.
 - Kyllä

2. Edistivätkö vai ehkäisivätkö taidelähtöiset menetelmät tulokseen pääsemistä?
 - Tekevät siitä luovemman tavan ja ainakin minä virityin paremmin käsillä olevan asiaan. EDISTÄÄ.
 - Kyllä- lisäsivät luovaa ajattelua johdattelivat pois "virkamiesmaailmasta".
 - Edistivät alkuun pääsyä, luova ideointia.
 - Edistivät
 - Uskon kyllä niin
 - Edistivät, mukava työskentely

3. Syntyikö uusia oivalluksia, ideoita taidelähtöisillä menetelmillä joita keskustellen toteutetussa suunnittelukokouksessa ei ehkä olisi syntynyt? Mitä?
 - Vaikea sanoa, kun ei voi verrata. Se tuli näkyväksi konkreettiseksi.
 - Vaikea arvioida, kun ei käytetty pelkästään puheeseen perustuvaa työtä.
 - Mahdollisesti ainakin asiaan "sisälle pääsyä"
 - Kyllä. Hyvää keskustelua ja eri näkökohtia
 - Asiat konkretisoituvat, kun ne näkee, nostavat uusia ideoita
 - Tunteen kautta ajatukset vahvistuivat

4. Miten koit työskentelyn?
 - Hyvin osallistavana
 - Erialaista, raikasta
 - Tykkään luovista menetelmistä, tarkoitus oli selkeä
 - Rentouttava
 - Pidän tällaisesta
 - Erittäin hyvä

5. Veikö vai lisäsi työskentely voimavarojasi? Perustele
 - Lisäsi voimavaroja. Olen luova ja toimintatapa on omiaan.
 - Lisäsi muusta kiireestä huolimatta. Normipäivät ovat yleensä kokouksesta toiseen istumista - tuloksellisuudesta tietämättä
 - Rentoa kivaa työskentelyä, ei ainakaan vienyt voimavaroja
 - Lisäsi, ei väsyttänyt jatkaa olisi voinut pidempäänkin
 - Ei vienyt, lisäsi kyllä

- Sekä että. Aina saa ja antaa, kun paneutuu asiaan.

- 6. Edistivätkö vai ehkäisivätkö taidelähtöiset menetelmät ryhmän vuorovai-
kutusta?
 - Edisti koska se ei ole tavanomaista ja eri ihmisten vahvuudet tulevat esiin.
 - Uskoisin niin
 - Edistivät, helpottavat, sopivat myös tuleviin tilaisuuksiin
 - Ehdottomasti edistivät
 - Kyllä varmasti, asioita herää eri tavalla keskusteluun
 - Erittäin paljon edistivät

Riihimäen Kumppanuustalon perustamissuunnitelma 7.3.2018

Kumppanuustalon perustamissuunnitelma työryhmä

Eero Haltia, evl seurakunta
Eira Latvala, evl. seurakunta
Hannele Mäki, Riihimäen kaupunki
Outi Pyrhönen, Riihimäen kaupunki
Suvi Silvola, Hämeen Setlementti
Susanna Sovio, Riihimäen kaupunki
Riitta Uronen, Riihimäen kaupunki
Anna Vesen, Riihimäen kaupunki

1. STRATEGIA

Tarve ja tausta

Tulevaisuudessa työssäkäyvien veroja maksavien henkilöiden prosentuaalinen määrä väestössä vähenee. Palveluiden tuottamiseen tarvitaan uudenlaisia ratkaisuja, monitoimijamalleja, joissa tehdään tiivistä yhteistyötä seudun kolmannen sektorin toimijoiden, tulevan soten ja kuntatoimijoiden kesken.

Kansalaistoiminnan muodot ovat muuttuneet. Vapaaehtoistyön tekeminen ja kansalaisvaikuttaminen ovat lisääntyneet. Toisaalta perinteinen yhdistystoiminta ei kiinnosta entisenlaisesti nuoria, vaan tarvitaan joustavia, monimuotoisia kansalaisvaikuttamisen ja vapaaehtoistoiminnan kanavia. Esimerkiksi STAY tukee enemmän tiivisti verkostoituneita yhdistyksiä.

Seutukunnan elinvoimaisuus lisääntyy asiakkaiden hyvinvoinnin ja vireiden toimijoiden myötä. Aikamme ilmiöt, yksinäisyys ja syrjäytyminen ovat ennaltaehkäistävässä parhaiten laaja-alaisella yhteistyöllä. Maahanmuutto on lisääntynyt, jonka myötä tarvitaan tehokkaita monialaisia kotouttamisen toimenpiteitä.

Riihimäen kaupungin visiossa kaiken toiminnan lähtökohtana on asukkaiden ja yritysten hyvinvointi. Tavoitteena on kohdataan erilaisia ihmisiä luovasti, yhteisöllisesti ja kulttuuri huomioiden. Riihimäen uudessa strategiassa tulevaisuus syntyy kohtaamisissa. Riihimäki on asukkaiden arjen ja vapaa-ajan kohtaamispaikka sekä elinkeinoelämän ja osaajien kohtaamispaikka. Kumppanuustalon tavoitteena on kaupungin visioiden ja erityisesti osallistamisen jalkauttaminen ruohonjuuritasolle.

Toiminta-ajatus

Päämääränä on lisätä Riihimäen kaupungin asukkaiden hyvinvointia mahdollistamalla konkreettisia osallisuuden ja tarpeellisuuden kokemuksia ja kasvattaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Tavoitteena on lisätä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Yhteisellä toiminnalla edesautetaan kansalaisaktiivisuuden kasvamista, vähennetään syrjäytymisriskiä, lisätään osallisuutta sekä yhteisöllisyyttä. Tavoitteena on tuottaa yhdessä yhdistysten, järjestöjen, säätiöiden, oppilaitosten, seurakunnan, yritysten ja yksittäisten vapaaehtoisten kanssa palveluita, jotka lisäävät kaupunkilaisten hyvinvointia.

Visio

Kumppanuustalo on esteetön, matalan kynnyksen kutsuva monimuotoinen tila, joka on kaikkien saatavilla. Puitteet luovat mahdollisuuden yhdessä olemiseen ja toimimiseen.

Tavoitellut hyödyt

Tavoitena on yhteistyön ja prosessien kehittäminen yhdessä kunnan, yhdistysten ja erilaisten yhteisöjen kanssa uudelle tasolle mm. koulutuksen, tapahtumajärjestämisen ja yhteisten palvelujen kautta.

Kumppanuustalo tarjoaa asiakaslähtöisen mahdollisuuden toimia ja vaikuttaa, tarjoaa tietoa ja tukea. Toiminta tukee myös ennaltaehkäisevästi hyvinvointia, lisää yhteistyötä eri toimijoiden, verkostojen ja erilaisten ihmisryhmien välillä, edistää monisukupolvista ja kulttuurista kohtaamista, lisää yhteisöllisyyttä ja vähentää yksinäisyyttä sekä kasvattaa kansalaisaktiivisuuteen.

Tavoitteena on toimia yli sektorirajojen, eri toimijoiden yhteistyön lisäämisen kautta hakea vaikuttavuutta sekä lisää resursseja ja niiden tehokasta käyttämistä. Kumppanuustalo mahdollistaa yhdistysten toiminnan, asukkaiden ja ammattilaisten kohtaamisen yhdessä tilassa.

Kuntakeskeisten toimintamallien sijaan kehitetään monitoimijamalli, joissa kaikkia käytössä olevia paikallisia voimavaroja ja osaamispotentiaalia hyödynnetään alueen asukkaiden hyvinvoinnin turvaamiseksi. Palvelujen tarjoajina ovat kaupungin lisäksi järjestöt, yhdistykset, yritykset, oppilaitokset ja seurakunta. Palvelujen lisäksi toiminnassa korostuu muu kansalaisten hyvinvointia tukeva toiminta – kuten vapaaehtoistyö, vertaistuki, kansalaisten omaehtoinen toiminta sekä osallisuuden ja toimijuuden tukeminen.

2. ASIAKKAAT JA PALVELUT

Kumppanuustalon mahdollisuudet tarjota kaikille kaupunkilaisille:

- Monipuolisen tiedon ja taidon saavuttamisen yhdestä paikasta.
- Oppimisen ja osallistumisen paikan, joka tukee hyvinvointia.
- Vertaistukea ja ammattiapua.

- Kulttuuripalveluiden infopiste
- Seurakunta tarjoa diakoniapalveluita
- Vapaaehtoistyön koulutuksia ja välitystä, joka nykyistä tehokkaammin työllistäisi mahanmuuttajia ja työttömiä.
- Ystävä-, ulkoilu-, kulttuuri- ja kuntosalikaverien välitystä, tukihenkilöitä ja asiointiapua. Tällä hetkellä näitä palveluita tarjotaan mittavasti vain vanhuspalveluissa.
- Hyvinvointia tukevia luentoja ja infotilaisuuksia.
- Kahvila tai ruokala, joka tarjoaisi myös työharjoittelu ja -kokeilu paikkoja. (ruokapalveluyrittäjä?)
- Arjen elämistä tukevat yhteiset kurssit esim. leskeksi jääneille, mielenterveyskuntoutujille ja vammaisille esim. edullinen kotiruoka, talousneuvonta jne.
- Musiikki- ja teatteriesityksiä, tansseja ja karaokea.
- Liikuntaryhmiä keskuksen sisä- ja ulkopuolella.
- Juhlia, retkiä, tapahtumia ja tempauksia.

- Tila voi toimia myös ilmaisena lämpimänä kaupunkilaisten olohuoneena, jossa ihmiset voivat kohdata toisiaan. Paikan joka on auki myös iltaisin, jotta työssäkäyvät ja perheet voisivat myös hyödyntää paikkaa ja aktiiviteettaja.

Kumppanuustalon mahdollisuudet tarjota erityisesti vanhuksille: aamukorvan (tukisoitot yksinasuville, työllistetyt soittamaan), muistiryhmiä, omaishoitajien koulutusta ja tukiryhmiä, terveystieteen neuvontaa

Kumppanuustalon mahdollisuudet tarjota erityisesti vammaisille: kohtaamisia ja yhteistoiminta, joka ei ole lokeroitunutta vammaisille, harrastuspiirejä, -kerhoja, -ryhmiä, infotilaisuuksia selkokielellä, vertaistukitoiminta omaisille

Kumppanuustalon mahdollisuudet tarjota erityisesti perheille: Palveluohjausta, perhekerhoja, perhekummien välitystä, tukihenkilöiden koulutuksia ja tapaamisia, toimintaryhmiä erityisten vanhemmille ja lapsille, Nupin palveluita? vertaisryhmiä yhteistyönä neuvolan kanssa (imetys, kestovaipat, kantoliinat, vanhemmuus)

Kumppanuustalon mahdollisuudet tarjota erityisesti aikuisille: sosiaaliohjausta- ja neuvontaa, terveydenhoitajan, mielenterveyshoitajan ja päihdetyöntekijän vastaanottoa, turvapaikanhakijoiden, pakolaisten ja maahanmuuttajien neuvontaa ja tukea, vertaistukitoimintaa, kuntouttavaa työllistymistä tukevia palveluita, sosiaalisen kuntoutumisen vertaistuki- ja muita ryhmiä sekä luentoja eri aiheista esim. riippuvuudet, talous- ja velkaneuvonta, itsensä tunteminen ja kehittäminen, kriisinhallinta, tunneilmaisu- ja -hallinta, vanhemmuuden tukemista.

Kumppanuustalo tarjoaa yhdistyksille: tilat toimia, näkyvyyttä, koulutus- ja vertaistukea, yhteistyön kehittämistä, osaamisen jakamista, prosessien helpottamista lisääntyneen yhteistyön kautta (mm. mainonta, yhteiset ryhmätoiminnat, retket, koulutukset jne.)

Kumppanuustalossa mahdollisesti toimivat tahot

Kaupungin sosiaali- ja terveystalot
 Evi seurakunta
 vammaisneuvoston yhdistykset
 vanhusneuvoston yhdistykset
 Riihimäen Seudun Diabeetikot ry
 Riihimäen Seudun Reuma-Tules
 VR Eläkeläisten Liiton Riihimäen osasto
 Riihimäen seudun näkövammaiset ry
 Samuli Parosen Seura ry
 R.R.C.9001ry
 Riihilatu ry
 Riihimäen seudun senioriopettajat ry
 Riihimäen Kuvataiteilijat ry
 Riihimäen kehitysvammatuki ry
 Riihimäen seudun kristilliset eläkeläiset

Punainen Risti Riihimäen osasto
 Riihimäen seudun Sydänyhdistys ry.
 Riihimäen kansantanssijat ry.
 Kanta-Hämeen AVH-yhdistys ry.
 Hämeen Setlementti
 Riihimen Seudun Omaishoitajat

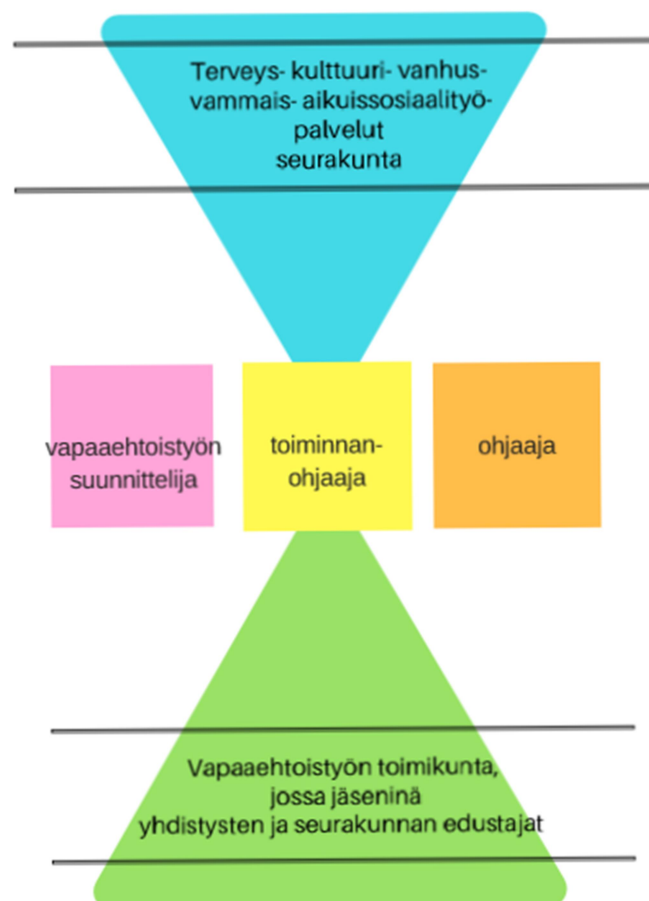
yhteistyötahot

Kotokartanosäätiö
 Inkilänhovi
 Oppilaitokset: Kiipula, Hyria, H-Raks
 Kierrätyskeskus
 Liikuntapalvelut
 Rivakka
 Terveyskeskuksen fysioterapia
 Maakunnan SOTE-keskus

3. YKSIKÖN ORGANISOINTI

Suunnitelmassa on kaksi vaihtoehtoista organisaatorakennetta.
 Kaupungin palveluiden organisoimassa toiminnassa resurssit tulevat kaupungilta.

Kaupungin palveluiden organisoima toiminta

Riihimäen järjestöjen yhdistyksen RYJ organisoimassa toiminnassa resurssit saadaan hankerahoituksena tai jokaisen toimijan omana panoksena. Kaupungin toimijat ovat yhteistyökumppaneina.

HENKILÖSTÖ

- Vapaaehtoistyön koordinaattori/vastaava/suunnittelija
 - Hankeen hallinnointi, jos toimintaa on saatu hankerahaa
 - Koko kaupungin vapaaehtoistyön suunnittelu
 - Yhdistysyhteistyö
 - Yhdistyshotellin ylläpito/sopimukset
 - Laskut
 - Koulutus
- Toiminnanohjaaja/koulutusvastaava
 - Vapaaehtoisten koulutus
 - Käytännön organisaattori
 - Vapaaehtoisten rekrytointi, työnohjaus
 - Työllistettyjen ohjaus

- Ohjaaja
 - Tilojen varaus
 - Yhdistyshotellin ylläpito/sopimukset
 - Työllistettyjen ohjaus
 - Voimalan ohjelman suunnittelu, luennot, retket ym.
- Kahvila yrittäjä tai Rivakan ohjaaja
 - Kahvilan ylläpito
 - Työllistettyjen ja harjoittelijoiden ohjaus

TILAT

- Esteetön tila, johon on helppo päästä. Esteettömyys laajasti ajateltuna (taloudellinen, fyysinen, henkinen esteettömyys)
- Tila on kotoisa, viihtyisä, avara, mutkaton, muunneltavissa, monenlaisille käyttäjille sopiva.
- Tuloaula on esteetön helppo tila kohdata ja mahdollisuus viipyä. Aulassa vastaanottaja.
- Keskuksessa toimii kahvila ja mahdollisesti yhteisruokailua tai ravintolayrittäjä.
- Keittiö
- Tilassa on suuri monitoimitila yhteisiä isoja tapahtumia varten
- Pieniä huoneita ryhmätoimintoihin ja henkilökohtaiseen kohtaamiseen
- Säilytystilaa yhdistyksille (kaappihotelli?)
- Keskuksen toimintavälineiden säilytystila
- Tilassa puutarhanurkkaus, paljon kasveja.
- Toimistohuoneita ja tai avokonttori seuraaville henkilölle
 - vapaaehtoistyön suunnittelijan, toiminnanohjaajan ja ohjaajan työpisteet.
 - Hämeen Settlementin työpiste.
 - Työpiste suljettavassa tilassa, jossa vierailevat työntekijät voivat ottaa asiakkaita vastaan vuoropäivinä esim. sosiaaliohjaaja tai sosiaalityöntekijä, terveydenhoitaja, mielenterveyshoitaja, päihdetyöntekijä, palveluohjaaja, tila voi toimia myös pienenä kokoontumishuoneena ryhmille silloin, kun siinä ei ole muuta käyttöä.
 - kulttuurituottajan työpiste, voi toimia tilassa vaihtoehtoisesti tilan mukaan, joka päivä, tarpeen mukaan tai 1x viikossa.

TALOUS

- Henkilöstökulut 130 000
- tilavuokra 30 000 (17.00 kaupunki, 13.000 yhdistykset)
- toimintamäärärahat
 - menot
 - kalustus
 - toimistotekniikka
 - viestintä, markkinointi
 - hallinto
 - toimintatarvikkeet

- tulot
 - koulutus
 - siivous, (ostopalvelu)
 - vartiointi? (ostopalvelu)

 - myyjäiset
 - käsityömyynti
 - osallistumismaksut